

VANDELNS BETYDELSE I MEDBORGAR- SKAPSÄRENDEN, M.M.

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2014

National Library
of Sweden

SOU 1994:33

Slutbetänkande av Utvisningsutredningen

VANDELNS
BETYDELSE I
MEDBORGAR-
SKAPSÄRENDEN,
M.M.

SOU 1994:33

Slutbetänkande av Utvisningsutredningen

Ref KB Occ 500

Statens offentliga utredningar
1994:33
Kulturdepartementet

Vandelns betydelse i medborgarskapsärenden, m.m.

Slutbetänkande av Utvisningsutredningen
Stockholm 1994

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Genom beslut den 10 december 1992 bemyndigade regeringen chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av reglerna i utlänningslagen om utvisning på grund av brott m.m. Med stöd av detta beslut förordnades den 22 december 1992 som särskild utredare hovrättslagmannen Gunnel Wennberg.

Som experter har deltagit utlänningsnämndsrådet Kurt Björk, hovrättsassessorn Ingela Fridström, kanslirådet Kazimir Åberg och sakkunnige Stig Alexandersson.

Sekreterare har varit hovrättsassessorn Mats Sjösten. Departementssekreteraren Helen Westlund har varit utredningens biträdande sekreterare.

Utredningen har antagit namnet Utvisningsutredningen.

Utredningen har tidigare överlämnat delbetänkandena Utvisning på grund av brott (SOU 1993:54) och Uppehållstillstånd och avvisning - Vilken betydelse skall en utlännings vandel tillmätas? (SOU 1993:120).

Utredningen får härmed överlämna slutbetänkandet Vandelns betydelse i medborgarskapsärenden, m.m. (SOU 1994:33).

Utredningens uppdrag är härmed slutfört.

Göteborg i februari 1994

Gunnel Wennberg

/Mats Sjösten

Helen Westlund

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	7
<i>Författningsförslag</i>	9
Förslag till lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap	9
1 <i>Inledning</i>	11
1.1 Utredningsuppdraget	11
1.2 Ytterligare om utredningsbehovet	11
2 <i>Medborgarskapslagstiftningens framväxt, m.m.</i>	15
2.1 Historik	15
2.2 Statistiska uppgifter avseende medborgarskap	16
3 <i>Vandelsvillkoret i medborgarskapslagen</i>	19
3.1 Gällande rätt	19
3.2 Förarbeten till medborgarskapslagen	21
3.3 Praxis beträffande vandelsvillkoret	23
3.4 Dispens från vandelsvillkoret	27
4 <i>Utländska förhållanden</i>	29
4.1 Danmark	29
4.2 Finland	29
4.3 Norge	30
4.4 Amerikas Förenta Stater	31
4.5 Frankrike	31
4.6 Kanada	32
4.7 Nederländerna	32
4.8 Storbritannien	32
4.9 Tyskland	33
5 <i>Medborgarskap beviljat på grundval av falska uppgifter</i>	35
5.1 Är det vanligt att svenskt medborgarskap erhålls på grundval av falska uppgifter?	35
5.2 Kan ett beslut om naturalisation vara en nullitet?	36

5.2.1	Allmänt om nullitet	36
5.2.2	Utredningen	38
5.3	Återkallande av medborgarskap	40
5.3.1	Tidigare lagförslag om återkallande av medborgarskap	40
5.3.2	Utländska förhållanden	42
5.3.3	Folkrättsliga aspekter	42
5.3.4	Utredningen	46
6	<i>Vandelns betydelse i medborgarskapsärenden</i>	49
6.1	Fört en hederligandel	49
6.1.1	Utredningen	49
6.2	Hemvistid i Sverige som villkor för naturalisation	54
6.2.1	Inledning	54
6.2.2	Utredningen	55
7	<i>Ikraftträdande och kostnadskonsekvenser</i>	57
 <i>Bilagor</i>		
1.	Utdrag ur kommittédirektiv	61
2.	Formulär för ansökan om svenskt medborgarskap	67
3.	Formulär för utredning med anledning av ansökan om svenskt medborgarskap	71

Sammanfattning

En utlänning kan på ansökan tas upp till svensk medborgare (naturaliseras) om vissa i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap närmare angivna villkor är uppfyllda. För naturalisation fordras att utlänningen fyllt arton år, sedan fem år eller, i fråga om dansk, finländsk, isländsk eller norsk medborgare, sedan två år har hemvist här i riket, samt fört en hederlig vandel.

Det förekommer att svenskt medborgarskap beviljas på grundval av falska uppgifter, som varit av avgörande betydelse för beslutet. Detta förhållande aktualiserar frågorna om ett sådant beslut om naturalisation kan vara en nullitet (verkningslöst) resp. om det bör införas en möjlighet att återkalla medborgarskap som förvärvats med hjälp av bedrägliga metoder.

När det gäller frågan om ett beslut om naturalisation kan sakna verkan konstaterar utredningen att stor försiktighet alltid måste iakttas vid antagandet att ett gynnande förvaltningsbeslut är en nullitet. Försiktigheten gör sig gällande med ökad styrka ju större betydelse beslutet har för den enskilde. Rättsverkningarna av ett naturalisationsbeslut är betydande. Med hänsyn härtill kan enligt utredningens uppfattning ett beslut om naturalisation, även om det fattats på grundval av falska uppgifter, på den grunden i allmänhet inte anses vara en *nullitet*.

Någon möjlighet att *återkalla* ett beslut om naturalisation som meddelats på grundval av falska uppgifter bör enligt utredningens mening inte införas. Utredningen har vid sitt ställningstagande särskilt beaktat att en person som berövas sitt medborgarskap i allmänhet skulle bli statslös men samtidigt sannolikt svår att avlägsna ur landet. Det skulle skapas en ny kategori personer i landet, icke önskvärda och utanför de normala integrationsprocesserna. Detta förhållande skulle medföra negativa konsekvenser inte bara för den enskilde och Sverige utan även för t.ex. barn som blivit svenska medborgare i samband med föräldrarnas naturalisation.

Ett bättre sätt att undvika att naturalisation sker på grundval av falska uppgifter är att mycket noga kontrollera utlänningens vandel och identitet före ett ställningstagande till medborgarskap. Denna kontroll bör därför göras mer omfattande än vad som för närvarande är fallet.

När det gäller kravet på *hederlig vandel* som villkor för naturalisation föreslår utredningen att prövningen tydligare inriktas på att göra en bedömning av hur sökanden kan komma att uppföra sig i framtiden. För att möjliggöra denna prognos om ett framtida levnadssätt bör en skärpt granskning ske i medborgarskapsärenden.

Innan en utlänning som dömts för brott kan komma i fråga för svenskt medborgarskap skall enligt gällande ordning en s.k. karenstid utan misskötsamhet förflyta. Tidens längd är beroende av brottets allvarlighet. Utredningen föreslår förlängning av karenstiderna, särskilt när det gäller narkotikabrott, grov integritetskränkande brottslighet och allvarlig ekonomisk brottslighet.

För att möjliggöra att sökandens vandel och identitet skall kunna utredas bättre än för närvarande kan det enligt utredningen finnas anledning att överväga en förlängning av kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap för andra än nordiska medborgare. Något förslag därom läggs dock inte fram.

Författningsförslag

Förslag till Lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Utlänning, som

1. fyllt *aderton* år;
2. sedan fem år eller, i fråga om dansk, finländsk, isländsk eller norsk medborgare, sedan två år har hemvist här i riket; samt
3. fört en hederlig vandel, *kan på ansökan upptagas till svensk medborgare (naturaliserar)*.

Utlänning *kan på ansökan tas upp till svensk medborgare (naturaliserar) om han*

1. fyllt *arton* år,
2. sedan fem år eller, i fråga om dansk, finländsk, isländsk eller norsk medborgare, sedan två år har hemvist här i riket; samt
3. fört *och kan förväntas komma att föra* en hederlig vandel.

Finnes det medföra gagn för riket att sökanden upptages till svensk medborgare eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap eller är sökanden gift med svensk medborgare eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden särskilda skäl för dennes upptagande till svensk medborgare, må naturalisation beviljas, även om de i första stycket stadgade villkoren icke äro uppfyllda.

¹ Senaste lydelse 1991:1574.

Frågor om naturalisation prövas av statens invandrarverk. Regeringen avgör dock om naturalisation skall beviljas på grund av att det är till gagn för riket.

Förlorar sökande, som har utländskt medborgarskap, ej detta i och med sin naturalisation utan fordras härför medgivande av den utländska statens regering eller annan myndighet, må som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgas, att sökanden inför statens invandrarverk inom viss tid styrker att dylikt medgivande lämnats.

I ett beslut om naturalisation skall det bestämmas huruvida naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under aderton år.

Denna lag träder i kraft den

1 Inledning

1.1 Utredningsuppdraget

Utredningen skall göra en översyn av vandelns betydelse i medborgarskapsärenden. Därvid skall utredningen studera praxis beträffande vandelsprövning i beslut varigenom en utlänning erhåller svenskt medborgarskap - naturalisation - för att ta reda på vilka krav på skötsamhet som i dag ställs på en utlänning som vill bli svensk medborgare. Om förändringar är påkallade bör enligt direktiven förslag till sådana läggas fram. Utredningen skall efterforska om det är vanligt förekommande att medborgarskap erhållits på grundval av falska uppgifter. Vidare skall utredningen analysera frågan om ett naturalisationsbeslut som en person erhållit på basis av falska uppgifter kan anses vara en nullitet, dvs. utan betydelse. Utredningen skall göra en analys av reglerna om naturalisation och, om det låter sig göras, föreslå en ändring som möjliggör återkallande av ett svenskt medborgarskap som erhållits på falska uppgifter. Hänsyn skall tas till innehållet i utländska rättssystem och till Sveriges olika internationella åtaganden. Principen i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap (medborgarskapslagen) att statslöshet skall undvikas måste enligt direktiven upprätthållas och eventuella förslag måste således utformas så att personer inte i ökad utsträckning riskerar att bli statslösa.

1.2 Ytterligare om utredningsbehovet

Terroristlagstiftningskommittén

Terroristlagstiftningskommittén anförde i betänkandet Terroristlagstiftningen (SOU 1989:104) beträffande naturalisationsbeslut som grundar sig på falska uppgifter följande (s. 225 f.).

En ytterligare fråga som Terroristlagstiftningskommittén anser sig ha anledning att beröra är den situation som uppkommer, om en utlänning genom naturalisation upptas som svensk medborgare men naturalisationsbeslutet grundar sig på falska uppgifter. För närva-

rande torde gälla att naturalisationsbeslutet i ett sådant fall inte kan återkallas. Det kan knappast heller anses vara en s.k. nullitet (dvs. verkningslöst) annat än möjligen i det fallet att beslutet enligt sin lydelse avser en annan existerande person än den som sökt naturalisation; även den frågan är dock ytterst svårbedömd.

Kommittén känner till att man inom statens invandrarverk har diskuterat om inte rättsläget borde ändras på denna punkt med hänsyn bl.a. till det ökade antal personer som befinner sig i Sverige under falsk identitet. I så fall torde fordras ändringar såväl i medborgarskapslagstiftningen som i regeringsformen.

Gällande folkrättsliga regler torde däremot inte utgöra något hinder mot att man inför en möjlighet att under vissa förhållanden återkalla ett naturalisationsbeslut som meddelats under oriktiga förutsättningar. I 1961 års FN-konvention om begränsning av statslöshet - vilken ratificerats av Sverige - anges uttryckligen att en person kan berövas sitt medborgarskap, när detta "har erhållits genom osanna uppgifter eller bedrägligt förfarande" (art. 8 mom. 1 och 2).

Våldskommissionen

Våldskommissionen anförde i betänkandet Våld och brottsoffer (SOU 1990:92) att det förhållandet kan ifrågasättas att ett svenskt medborgarskap inte kan upphävas trots att det erhållits på falska uppgifter (s. 116). Våldskommissionen anförde vidare:

Rättsläget är således sådant att en utlänning som erhållit svenskt medborgarskap under falsk identitet och med falska uppgifter om sin person och därefter begår brott, inte kan berövas sitt medborgarskap och därmed inte kan utvisas. Terroristlagstiftningskommittén ansåg i betänkandet (SOU 1989:104) *Terroristlagstiftningen* s. 225 - 227 att detta var ett problem av sådan vikt att det borde tas upp till behandling av regeringen. Det påpekades att gällande folkrättsliga regler inte torde utgöra hinder mot att beröva någon sitt medborgarskap, när det erhållits genom osanna uppgifter.

Våldskommissionen delar uppfattningen att problemet måste lösas.

Vid remissbehandlingen av Våldskommissionens betänkande stödde de remissinstanser som yttrat sig i denna del kommissionens förslag. (Stockholms tingsrätt, Malmö tingsrätt, Riksåklagaren, Överåklagaren

i Stockholm, Överåklagaren i Malmö, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Polismyndigheten i Stockholm, Polismyndigheten i Kramfors, Polismyndigheten i Sollefteå och Diskrimineringsombudsmannen).

Socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet (bet. 1990/91:SfU3) behandlade hösten 1990 en motion vari begärdes - med hänvisning till att det inom den internationella terrorismen och organiserade brottsligheten är vanligt att man använder sig av olika identiteter - en utredning av frågan om möjligheterna att upphäva beslut om svenskt medborgarskap som grundats på falsk identitet. Utskottet erinrade om att Terroristlagstiftningskommittén ansett att detta problem borde tas upp till behandling i lämpligt sammanhang. Utskottet förordade att en helt förutsättningslös utredning borde ske av vilka möjligheter det kan finnas att genom lagändringar komma till rätta med de problem som påtalats i motionen och av Terroristlagstiftningskommittén. Riksdagen gav som sin mening regeringen detta till känna (rskr. 1990/91:25).

2 Medborgarskapslagstiftningens framväxt, m.m.

2.1 Historik

Den första författningen i Sverige om medborgarskap var förordningen den 27 februari 1858 (nr 13) angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare. I förordningens ursprungliga lydelse uppställdes som krav för upptagande till svensk medborgare att utlänningen skulle äga "god frejd". I samband med att straffpåföljden "förlust av medborgerligt förtroende" avskaffades ersattes kravet på "god frejd" med att utlänningen "ej är på grund av honom ådömd straffpåföljd utestängd från behörighet och rättigheter, som omförmäles i 2 kap. 19 § strafflagen" (behörighet att utöva allmän befattning samt rättighet att delta i överläggningar och beslut i vissa allmänna ärenden). Trots att något ytterligare krav på utlänningensandel inte ställdes upp i lagen, fästes i praxis stort avseende vid att vandeln i övrigt var god. I fråga om försörjningsförmåga stadgades i förordningen att utlänningen skulle ha "utväg att sig försörja". Förordningen kompletterades år 1894 med lagen om förvärvande och förlust av medborgarskapsrätt. I den lagen föreskrevs att svensk medborgarsrätt kunde förvärvas genom naturalisation i den ordning och under de villkor som fanns bestämda genom särskild lag. Den särskilda lag som avsågs var förordningen från år 1858; denna förordning var "av lags natur" (NJA II 1925 s. 127).

Genom lagen (1924:130) om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap (NJA II 1925 s. 80 f.) ändrades vandelskravet så att det direkt av lagtexten framgick att en förutsättning för naturalisation var att sökanden gjort sig känd för hederlig vandel. I propositionen (prop. 1924:137) föreslogs att vandelskravet skulle få den innebörden att sökanden under sin vistelse här i landet skulle ha fört en hederlig vandel. Konstitutionsutskottet anförde med anledning av propositionen (bet. KU 1924:27) att uppmärksamhet borde fästas vid vederbörandes vandel, innan han inkommit i riket, detta i all synnerhet om naturalisation förekom efter kortare vistelse i riket än fem år. Utskottet ansåg därför, i likhet med Lagrådet, att det föreslagna stadgandet lämpligen kunde ersättas med föreskrift om att den sökande skulle ha "gjort sig känd för hederlig vandel". Lagen fick den av utskottet förordade

lydelsen. I lagen stadgades som villkor för naturalisation även att sökanden skulle ha möjlighet att försörja sig och sin familj. Något krav på kunskaper i svenska språket, som enligt praxis fordrades för naturalisation, uppställdes inte i lagen. Emellertid skulle - enligt 4 § kungörelsen (1924:525) om vad iakttagas skall vid ansökning om svenskt medborgarskap - till ansökan om svenskt medborgarskap fogas en utredning rörande bl.a. sökandens kunskaper i svenska språket.

Gällande bestämmelser om förvärv och förlust av svenskt medborgarskap finns i medborgarskapslagen, se avsnitt 3.

En redogörelse för medborgarskapets historiska bakgrund, m.m. finns i betänkandet Dubbelt medborgarskap (DsA 1986:6).

2.2 Statistiska uppgifter avseende medborgarskap

Beslut i naturalisationsärenden¹ hos Statens invandrarverk

Budgetår	Antal	Därav bifall	Villkorsbeslut ²
1986/87	13 455	11 294	4 749
1987/88	13 351	10 757	3 864
1988/89	11 495	9 058	3 572
1989/90	10 417	9 045	3 575
1990/91	15 315	12 362	4 936
1991/92	23 505	18 270	6 138
1992/93	26 659	21 562	6 168

Källa: Statens invandrarverk

¹ Ett naturalisationsärende kan omfatta mer än en person.

² I de fall en utlänning inte automatiskt förlorar sitt tidigare medborgarskap när han blir svensk medborgare, kan som villkor för naturalisation föreskrivas att sökanden inom viss tid styrker att han förlorar det utländska medborgarskapet (se avsnitt 3, s. 19 f.).

Totala antalet utlänningar som erhållit svenskt medborgarskap

1986	20 498
1987	19 958
1988	17 966
1989	17 552
1990	16 770
1991	27 663
1992	29 389
1993	42 000 ³

Källa: Statistiska centralbyrån

Antalet utlänningar som fått medborgarskap i vissa länder år 1991

Land	Antal naturaliserade	Naturaliserade i procent i förhållande till antalet bosatta utlänningar
Danmark	5 100	3,1
Norge	5 100	3,5
Finland	100	3,3
Schweiz	8 800	0,8
Österrike	11 400	2,8
Tyskland	141 600	2,7
Nederländerna	29 100	4,2
Frankrike	72 200	2,0
Storbritannien	58 640	3,1
USA	308 000	1,3
Kanada	109 800	2,6
Australien	118 510	4,5
Sverige	27 663	3,3

Källa: Invandring och asyl i teori och praktik (SOU 1993:113)

³ Uppgiften är preliminär. En förklaring till den stora ökningen är att många medborgare i det forna Jugoslavien som bott länge i Sverige ansökt om och beviljats svenskt medborgarskap.

Källa: Statistiska centralbyrån

År	Antal	Andelen av totala
1971	1 500	100
1972	1 500	100
1973	1 500	100
1974	1 500	100
1975	1 500	100
1976	1 500	100
1977	1 500	100
1978	1 500	100
1979	1 500	100
1980	1 500	100

Källa: Statistiska centralbyrån

Land	Antal	Andelen av totala
Sverige	1 500	100
Australien	1 000	66,7
Kanada	1 000	66,7
USA	1 000	66,7
Storbritannien	1 000	66,7
Frankrike	1 000	66,7
Nederländerna	1 000	66,7
Tyskland	1 000	66,7
Österrike	1 000	66,7
Schweiz	1 000	66,7
Polen	1 000	66,7
Norge	1 000	66,7
Danmark	1 000	66,7

1. För alla är antalet 1 500. Detta beror på att de totala antalet för alla länder är 1 500.

3 Vandelsvillkoret i medborgarskaps- lagen

3.1 Gällande rätt

Gällande bestämmelser om förvärv och förlust av svenskt medborgarskap finns i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap (medborgarskapslagen). Lagen bygger, liksom medborgarskapslagarna från år 1894 och år 1924, på ett av delegerade för Danmark, Norge och Sverige gemensamt utarbetat förslag.

Enligt 6 § första stycket medborgarskapslagen kan en utlänning på ansökan upptas till svensk medborgare (naturaliseras) om vissa i paragrafen närmare angivna villkor är uppfyllda. För naturalisation fordras att utlänningen fyllt arton år, sedan fem år eller, i fråga om dansk, finländsk, isländsk eller norsk medborgare, sedan två år har hemvist i Sverige, samt fört en hederligandel. Naturalisation får beviljas även om de uppställda villkoren inte är uppfyllda, om det är till gagn för Sverige eller sökanden förut varit svensk medborgare eller är gift med en svensk medborgare eller om det annars med hänsyn till sökandens förhållanden föreligger särskilda skäl för att han skall upptas till svensk medborgare. Frågor om naturalisation prövas av Statens invandrarverk (SIV). Regeringen avgör dock om naturalisation skall beviljas på grund av att det är till gagn för landet.

I Sverige tillämpas principen att en person skall ha endast ett medborgarskap. Medborgarskapslagen är därför uppbyggd så att dubbla medborgarskap undviks i så stor omfattning som möjligt. Ett svenskt medborgarskap förloras av bl.a. den som förvärvar utländskt medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke (7 § 1). Även enligt många utländska medborgarskapslagar medför en medborgares naturalisation i en annan stat automatiskt förlust av det tidigare medborgarskapet. I andra länder åter fordras för befrielse från medborgarskap medgivande från landets regering eller annan myndighet. I dessa senare fall får enligt medborgarskapslagen som villkor för naturalisation föreskrivas att sökanden inom viss tid styrker att han av den utländska statens regering eller annan myndighet erhållit sådant medgivande som fordras för förlust av det utländska medborgarskapet (6 § fjärde stycket). Villkorstiden sätts regelmässigt till två år. Det är dock möjligt att avstå från att uppställa villkor om befrielse från det

utländska medborgarskapet samt att efterge ett tidigare uppställt villkor, t.ex. om det är omöjligt för sökanden att bli av med sitt tidigare medborgarskap.

Enligt 2 kap. 7 § andra stycket regeringsformen får ingen medborgare som är eller har varit bosatt i riket berövas sitt medborgarskap i annat fall än då han samtidigt, efter uttryckligt samtycke eller genom att inträda i allmän tjänst, blir medborgare i någon annan stat. Utan hinder härav får dock föreskrivas att barn under arton år i fråga om sitt medborgarskap skall följa föräldrarna eller en av dem. Vidare får föreskrivas att, i enlighet med överenskommelse med annan stat, den som sedan födelsen är medborgare även i den andra staten och är varaktigt bosatt där förlorar sitt svenska medborgarskap vid arton års ålder eller senare. I medborgarskapslagen finns bestämmelser om förlust av svenskt medborgarskap i 7, 7 a och 8 §§. Dessa regler är utformade i överensstämmelse med de möjligheter som regeringsformen medger att meddela avvikande föreskrifter från huvudregeln att ingen medborgare får berövas sitt medborgarskap.

Enligt 9 § medborgarskapslagen kan SIV på ansökan befria den som är eller önskar bli utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap.

Någon möjlighet att, på andra grunder än de nämnda, upphäva ett svenskt medborgarskap finns inte.

Ansökan om svenskt medborgarskap genom naturalisation ges in till polismyndigheten i den ort där sökanden är folkbokförd eller, om han inte är folkbokförd i landet, till svensk beskickning eller lönat svenskt konsulat; för den som är under 15 år och adopterad av svensk medborgare ges ansökan in till SIV (1 § medborgarskapskungörelsen [1969:235]). Ansökan görs på en för ändamålet särskilt framtagen blankett (se bilaga 2). Den som gör ansökan skall på heder och samvete bekräfta att de uppgifter han lämnat i handlingen är sanna (2 §). Polismyndigheten skall göra den utredning som behövs för ärendets prövning (se bilaga 3). Utredningen skall avse sökandens personliga förhållanden samt frågan i vilken omfattning han fullgjort honom ålagd underhållsskyldighet och uppfyllt sina förpliktelser mot det allmänna (3 §). Sedan utredningen i ärendet är avslutad skall polismyndigheten sända handlingarna i ärendet till SIV som beslutar i frågan om naturalisation. För att fullgöra sin undersökningskyldighet inhämtar polisen uppgifter från kronofogdemyndigheten och försäkringskassan samt i vissa fall från socialnämnden (jfr 14 a § medborgarskapslagen). När ärendet översänts för beslut inhämtar SIV utdrag ur polisregistret och kontrollerar med säkerhetspolisen, om det inte redan på befintligt material är klart att ansökan skall avslås. I utdraget ur polisregistret finns antecknat domar på fängelse, villkorlig

dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård samt beslut om utvisning. Vidare finns antecknat domar på dagsböter och penningböter utom i de fall det för brottet är stadgat endast penningböter samt beslut om strafföreläggande och åtalsunderlåtelse. Också beslut om besöksförbud är antecknade. Även uppgifter om straffverkställighet, nåd och resning finns med. Av registerutdraget framgår även vissa andra förhållanden, exempelvis att domstol enligt 29 kap. 5 § andra stycket brottsbalken dömt till lindrigare straff än som är föreskrivet för brottet.

3.2 Förarbeten till medborgarskapslagen

I propositionen till medborgarskapslagen (prop. 1950:217) angavs som förutsättningar för naturalisation att utlänningen skulle ha fyllt arton år, sedan minst sju år ha hemvist i riket, ha fört en hederligandel samt ha möjlighet att försörja sig och sin familj. Beträffande kravet på en hederligandel anfördes bl.a. följande (s. 42).

Kravet på hederligandel synes lämpligen kunna ges den formuleringen, att sökanden skall ha fört en hederligandel. Härav följer emellertid inte att en person, som vid något tillfälle begått ett brott, för all framtid bör vara utesluten från möjlighet att erhålla svenskt medborgarskap. I praxis har man också bortsett från en del i mindre grad klandervärda förhållanden och i viss mån även från mera allvarliga sådana som ligger långt tillbaka i tiden.

Vidare anfördes att förslaget till medborgarskapslag innehöll, lika lite som gällande lag, någon uttrycklig föreskrift om att kunskap i svenska språket utgjorde ett villkor för naturalisation; liksom därtills borde emellertid vid naturalisationsprövningen stor betydelse tillmätas sökandens kunskaper i detta hänseende (s. 43). Första lagutskottet ställde sig bakom de i propositionen föreslagna allmänna villkor som skulle vara uppfyllda för naturalisation (bet. 1LU1950:27 s. 31 f.).

Försörjningsvillkoret avskaffades år 1976. I propositionen (prop. 1975/76:136), som byggde på förslag i promemorian Förvärv av svenskt medborgarskap (Ds A 1975:14), anförde föredragande statsrådet beträffande försörjningsvillkoret och vandelskravet sammanfattningsvis följande (s. 32 f.).

Bristande försörjningsförmåga skall inte längre i och för sig utgöra naturalisationshinder. En annan fråga är i vad mån en sökande som medvetet underlåter att försöka ärligen försörja sig och i övrigt göra

rätt för sig skall kunna naturaliseras. Ett av villkoren enligt 6 § medborgarskapslagen för naturalisation är att sökanden har fört en hederlig vandel. Motsvarande villkor fanns redan före medborgarskapslagens tillkomst. Genom medborgarskapslagen infördes möjlighet att meddela dispens från villkoret. I promemorian DsA 1975:14 lämnas en redogörelse för hittillsvarande praxis vid bedömningen av vandelsvillkoret. Dessa principer gäller i huvudsak alltjämt. I naturalisationsärenden utreds om sökanden har begått brott eller om det föreligger vandelsanmärkningar av annat slag, såsom t.ex. misskötsamhet i arbetet, spritmissbruk, försummad underhållsplikt och förfallna obetalda bötes- och skatteskulder. I promemorian (8.3.3) anförs att försörjningsvillkorets avskaffande medför konsekvenser i fråga om tillämpningen av vandelsvillkoret. I vissa av de fall då en ansökan nu avslås på grund av sökandens bristande försörjningsförmåga får i stället prövas om vandelsvillkoret är uppfyllt. De fall som åsyftas är sådana då sökanden inte gör vad som skäligen kan begäras för att betala skatter, böter eller underhållsskulder eller för att försörja sig. Naturalisation innebär att en utlänning under vissa givna förutsättningar beviljas svenskt medborgarskap. Någon absolut rätt härtill föreligger inte, även om villkoren i och för sig är uppfyllda. Det måste vara rimligt att som förutsättning för naturalisation till svensk medborgare uppställa vissa skötsamhetskrav. I detta hänseende krävs för närvarande att sökanden har fört en hederlig vandel. Naturalisationsinstitutet förutsätter en diskretionär prövning av medborgarskapsansökningar. Det är därför naturligt att utforma vandelsvillkoret liksom övriga villkor positivt, dvs. att uppställa krav på hederlig vandel. Det nuvarande kravet att sökanden skall föra en hederlig vandel bör behållas. Det får i praxis närmare anges i vilka fall vandelsvillkoret inte skall anses uppfyllt. En sådan praxis finns sedan lång tid. Jag har inte för avsikt att nu generellt ange ändrade riktlinjer för denna. Den omständigheten att sökanden har uppburit socialhjälp eller underlåtit att betala skatter, böter och underhåll kan i vissa fall få betydelse för vandelsprövningen. Det bör emellertid endast i fall av mera allvarlig försummelse eller av asocialitet komma i fråga att av nu nämnda skäl avslå en naturalisationsansökan. När förhållandena i nu berört hänseende inte redan från början framstår som graverande torde utredningen kunna i hög grad begränsas. För sökande som har begått brott bör i princip tidpunkten för brottets begående i allmänhet vara utgångspunkt för bedömning av om sökanden uppfyller vandelsvillkoret. I vissa fall är det emellertid motiverat att beakta även senare tidpunkter. I princip bör en sökande sålunda inte upptas till svensk medborgare medan han undergår frihetsstraff. Den nuvarande treårstiden bör sänkas och som allmän riktlinje bör gälla en karenstid

av två år från brottets begående, när sökanden har ådömts en månads fängelse. Även vid skyddstillsyn eller villkorlig dom bör karenstiden i princip beräknas från brottet och i allmänhet utgöra två år. Vid skyddstillsyn bör dock övervakningen i allmänhet ha upphört innan sökanden upptas till svensk medborgare. Ibland bör dock naturalisation kunna ske under pågående övervakningstid. Detta kan ibland vara fallet när brottet ligger i tiden långt före domen. Vid grövre brott bör givetvis längre karenstid gälla, särskilt vid upprepad brottslighet. Sökande som bor här i landet sedan mycket lång tid bör kunna naturaliseras även om vandelsvillkoret inte är uppfyllt.

Riksdagen ställde sig bakom uttalandena i propositionen (bet. InU 1975/76:44).

3.3 Praxis beträffande vandelsvillkoret

Utvecklingen av praxis

I promemorian Förvärv av svenskt medborgarskap (Ds A 1975:14) finns följande redogörelse för dåvarande praxis beträffande vandelsvillkoret.

I den till prop. 1968:158 fogade bilagan med redovisning för Kungl. Maj:ts praxis i naturalisationsärenden framhålls följande beträffande kravet på hederligandel:

"Frågan i vad mån brott, som har begåtts av en naturalisationssökande, skall vara diskvalificerande är beroende av tidpunkten för brottet och brottets art. Upprepad brottslighet, som inte upphört åtminstone några år före naturalisationstillfället, anses inte förenlig med lagens vandelsvillkor.

Vandelsanmärkningar av annat slag av t.ex. misskötsamhet i arbetet, försummad underhållsplikt och annan ovillighet att göra rätt för sig kan föranleda avslag på naturalisationsansökan. Sådant avslag meddelas i princip när underhållsskuld till barn föreligger."

Dessa allmänna synpunkter har fortfarande giltighet. Rörande den närmare tillämpningen i praxis kan nämnas att en sökande som begått brott och dömts för detta kan - om övriga villkor är uppfyllda - bli svensk medborgare efter viss tid som varierar med påföljden, t.ex. att minst tre år förflutit efter brottet, när vederbörande dömts till kortare fängelsestraff. Om domen eller verkställigheten ligger nära tidpunkten för medborgarskapsprövningen, bedöms det i vissa fall lämpligt att vänta utöver angivna tid med att

uppta sökanden till svensk medborgare. För den som fått villkorlig dom eller skyddstillsyn har hittills krävts att prøvotiden gått till ända. Beträffande skyddstillsyn krävs numera att minst två år förflutit efter domen samt att övervakningen upphört.

Det bör framhållas att enbart misstanke om brott inte läggs sökanden till last, även om fullständig polisutredning föreligger. I sådant fall får ärendet i stället vila i avvaktan på domstolsprövning.

Dispens från vandelsvillkoret förekommer i praxis främst då vederbörande vistas sedan mycket lång tid i Sverige, dvs. avsevärt längre tid än den i lagen stipulerade hemvisttiden. Vidare medges dispens för den som i varaktigt äktenskap eller äktenskapsliknande förhållande sammanlever med svensk medborgare och för den som förut har varit svensk medborgare och önskar återfå sitt svenska medborgarskap.

I detta sammanhang bör även nämnas att vissa slag av vandelsanmärkningar, t.ex. angående underhålls- och skatteskulder, ofta får avgörande betydelse för bedömningen av sökandens försörjningsförmåga. När skulderna ansetts bero i första hand på tredska eller annan ovillighet att göra rätt för sig har de dock lagts till grund för bedömningen av om vandelsvillkoret har uppfyllts.

Genom uttalanden i prop. 1975/76:136, som riksdagen ställde sig bakom, utvecklade regeringen (se avsnitt 3.2) sin syn på praxis i naturalisationsärenden; vad som därvid anfördes fick genomslag i praxis.

Nuvarande praxis

De riktlinjer som ligger till grund för nuvarande praxis såvitt avser vandelsprövning i naturalisationsärenden har SIV sammanställt i verkets handbok Medborgarskap. Där redovisas praxis som den utbildats genom beslut av regeringen och, sedan den 1 januari 1992, av Utlänningsnämnden. Sedan Utlänningsnämnden tog över som besvärinstans i medborgarskapsärenden har tillämpningen av vandelsvillkoret skärpts i de fall sökanden gjort sig skyldig till brott; denna skärpning av praxis hade dock påbörjats redan tidigare. Skärpningen har inneburit att karenstiderna förlängts.

För en utlänning som ådöms påföljd för ett brott kan ansökan om naturalisation i allmänhet beviljas först sedan en viss tid, karenstid, förflutit från brottets begående. De karenstider som anges nedan är riktlinjer för när vandelskravet tidigast kan anses uppfyllt. Tiderna utgör alltså minimitider och det inträder, som angetts ovan, inte någon

rätt att bli svensk medborgare sedan karenstiden löpt ut. Detta förhållande följer av att det inte är någon rättighet att erhålla ett svenskt medborgarskap.

I praxis finns, såvitt utredningen kunna finna, inte något ställnings-tagande beträffande naturalisation av en utlänning som gjort sig känd för ett asocialt beteende eller ett störande eller klandervärt levnadssätt, t.ex. på grund av missbruk.

Nedan följer en sammanfattning av praxis i naturalisationsärenden ur SIV:s handbok Medborgarskap såvitt gäller vandelsvilkorets tillämpning.

Uppgifter ur *Invandrarverkets handbok Medborgarskap*

De som dömts till:	kan tas upp till svensk medborgare tidigast (karenstid)
Dagsböter 60 - 79	1 år efter brottets begående
Dagsböter 80 -	
Fängelse 14 dagar	2 år efter brottets begående
Fängelse 1 mån -	3 år efter brottets begående
Fängelse 4 mån -	4 år efter brottets begående
Fängelse 8 mån -	5 år efter brottets begående
Fängelse 1 år -	6 år efter brottets begående
Fängelse 2 - 3 år	7 år efter brottets begående
Fängelse 4 - 5 år	8 år efter brottets begående
Fängelse 6 år -	10 år eller mer efter brottets begående
Villkorlig dom	1 år från det att den lagstadgade prøvotiden om 2 år gått till ända, dvs. minst 3 år från lagakraftvunnen dom
Skyddstillsyn	1 år från det att den lagstadgade prøvotiden om 3 år gått till ända, dvs. minst 4 år från den dag påföljden började verkställas

För villkorlig dom eller skyddstillsyn förenad med fängelse eller minst 80 dagsböter utökas karenstiden med halva den tid som gäller för bötes- resp. fängelsepåföljden. Har en sökande gjort sig skyldig till upprepad brottslighet kan längre karenstider tillämpas än som angetts ovan. Vid beräkning av karenstid i fall där gemensam påföljd ådömts för flera brott bortses från smärre förseelser för vilka enbart böter omedelbart i penningar kan utdömas. Utöver vad som tidigare sagts om den tid som bör ha förflutit sedan en sökande begått ett brott, gäller i allmänhet även att omkring ett halvår skall ha förflutit sedan dagen för domen. Ett ådömt fängelsestraff skall vara verkställt innan en sökande kan tas upp till svensk medborgare. Prövotiden i samband med villkorlig frigivning skall som regel ha gått till ända. Likaså kan krävas att sökanden har erlagt honom ådömda böter. Beträffande den som genom dom överlämnats till särskild vård gäller vid naturalisation följande riktlinjer. Vid beräkning av den tid som skall ha gått sedan sökanden gjort sig skyldig till brott är straffskalan för det ifrågavarande brottet avgörande. Om en person t.ex. dömts till slutet psykiatrisk

vård för grov misshandel, för vilket påföljden är fängelse lägst ett och högst tio år, får antas att han om han i stället hade ådömts fängelse hade erhållit minst ett års fängelse. Enligt vad som sagts ovan är karenstiden vid ett års fängelse minst sex år. Detta innebär alltså att minst sex år skall förflyta från brottets begående innan vederbörande kan tas upp till svensk medborgare. Dessutom krävs att han är slutligt utskrivnen. Kortare tid än tre års karenstid tillämpas i princip inte beträffande den som överlämnats till särskild vård. Även brott för vilka beslut om åtalsunderlåtelse meddelats enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare kan påverka bedömningen huruvida en sökande uppfyller vandelsvillkoret.

En person som undanhållit sig lagföring för brott har inte ansetts uppfylla vandelsvillkoret. Den omständigheten att en sökande av regeringen beviljats nåd beträffande straffpåföljd inverkar som regel ej på beräkningen av karenstiden. Om en ovillkorlig påföljd omvandlas till en villkorlig dom eller skyddstillsyn bör dock prövotiden ha gått till ända. Även utländska brottmålsdomar kan beaktas vid prövningen av vandelsvillkoret. Straffpåföljden är dock i dessa fall inte alltid avgörande. Om en sökande dömts i utlandet för en gärning som är straffri i Sverige bortses från domen.

Annan misskötsamhet än kriminalitet som kan medföra att en sökande inte uppfyller vandelsvillkoret kan vara underlåtenhet att fullgöra skattskyldighet, övriga förpliktelser mot det allmänna eller underhållsskyldighet mot enskild. För att det i dessa fall skall vara fråga om en vandelsanmärkning är det inte tillräckligt att konstatera att sökanden har t.ex. obetalda skatteskulder eller skulder på utgivet bidragsförskott. Det krävs dessutom att sökanden har visat ovilja att göra rätt för sig. Enligt uttalanden i prop. 1975/76:136 (s. 35) bör det endast i fall av mera allvarlig försummelse komma i fråga att avslå en naturalisationsansökan.

I några fall har en ansökan avslagits med hänvisning till vandelsvillkoret eftersom sökanden inte tillfredsställande har kunnat förklara på vilket sätt han försörjer sig. Det har med andra ord funnits anledning att anta att sökanden försörjt sig på ett oärligt eller asocialt sätt.

3.4 Dispens från vandelsvillkoret

Naturalisation får i vissa fall beviljas även om villkoren för svenskt medborgarskap inte är uppfyllda; i dessa fall meddelas dispens från de inte uppfyllda villkoren. Av uttalanden i förarbetena till medborgarskapslagen (prop. 1950:217 s. 42 f., bet. 1LU1950:27 s. 32 f.) framgår att dispens från vandelsvillkoret bör meddelas mera restriktivt än dispenser från andra naturalisationsvillkor.

Enligt praxis kan dispens från vandelsvillkoret komma i fråga när utlänningen vistas sedan mycket lång tid i Sverige, dvs. avsevärt längre tid än den i lagen stipulerade. Detta avser framför allt personer som är födda i Sverige eller har kommit hit vid mycket unga år. Här kan förekomma att dispens ges med upp till halva normala karenstiden. Vidare ges undantagsvis dispens för den som i varaktigt äktenskap eller under äktenskapsliknande förhållanden sammanlever med svensk medborgare. Dispens kan också ges till den som förut har varit svensk medborgare och önskar återfå sitt svenska medborgarskap.

4 Utländska förhållanden

4.1 Danmark

Danskt medborgarskap kan i allmänhet beviljas den som har fyllt arton år och som bott lagligen i Danmark i minst sju år. När det gäller medborgare i de andra nordiska länderna är bosättningskravet minst två år. Kriminalitet, med undantag för bötesstraff för bagatellförseelser, utgör hinder för naturalisation. Även obetalda skatter och avgifter kan utgöra hinder. För naturalisation krävs vidare att sökanden förstår och kan göra sig förstådd på danska.

Om den naturalisationssökande utlänningen gjort sig skyldig till brott medför detta enligt praxis karensverkan enligt följande:

Böter för annat än bagatellförseelser	3 år
Bötesstraff för grövre gärningar (särskilt brott mot skattelagstiftning)	5 år
Villkorlig dom	Prövotiden, dvs. 1-3 år
Fängelse mindre än 3 månader	5 år
Fängelse 3 månader - 1 år	7 år
Fängelse mer än 1 år	10 år

Det finns inte någon möjlighet att återkalla ett danskt naturalisationsbeslut.

4.2 Finland

En utlänning kan förvärva finskt medborgarskap på ansökan om han har fyllt arton år, har bott i Finland under de senaste fem åren och alltså är bosatt där, har levt hederligt, tryggar sin egen och sin familjs utkomst samt behärskar finska eller svenska. För naturalisation av medborgare i annat nordiskt land kan avvikelse göras från kravet på fem års boende och hemvist i Finland. Begreppet hederligt liv innebär att utlänningen inte skall ha gjort sig skyldig till vare sig straffbara gärningar eller annat klandervärt beteende. Utlåtanden inhämtas från polisen och socialnämnden beträffande bl.a. frågan om sökanden har levt hederligt. Enligt den praxis som Inrikesministeriet följer har de straff som sökanden dömts till s.k. karensverkan, vilket

innebär att Inrikesministeriet under denna tid i allmänhet inte tillstyrker ansökan. Republikens president beslutar om beviljandet av medborgarskap. Presidenten har fri prövningsrätt och beslutet får inte överklagas. Regler om förlust av och befrielse från medborgarskapet regleras i medborgarskapslagen.

Enligt den allmänna lagstiftningen om förvaltningsförfarande kan ett förvaltningsbeslut - dit räknas beslut om medborgarskap - rättas, slopas eller hävas. Denna möjlighet har aldrig använts för att återkalla ett medborgarskap.

4.3 Norge

Norskt medborgarskap kan på ansökan beviljas den som inte är under arton år och som bott i Norge i minst sju år. När det gäller medborgare i de andra nordiska länderna är bosättningskravet två år. Dessutom fordras att personen fört en god vandel (dvs. inte gjort sig skyldig till kriminalitet) och är utan större skulder avseende underhållsbidrag. Om utlänningen gjort sig skyldig till brott beviljas medborgarskap enligt praxis först efter att en karenstid löpt.

Böter mindre än 3 000 kr	Ingen karenstid
Böter 3 000 - 4 000 kr	1 år
Böter mer än 4 000 kr	1,5 år
Fängelse mindre än 3 månader	2 år
Fängelse 3 - 6 månader	3 år
Fängelse mer än 6 månader	Individuell prövning, minst 4 år

Om det är fråga om narkotikabrott blir karenstiderna längre.

Medborgarskapslagen innehåller ingen regel om återkallande av ett beviljat medborgarskap, men återkallelse kan beslutas med stöd av allmänna förvaltningsrättsliga regler. I överensstämmelse med förvaltningslagen kan ett beslut ändras utan att det är överklagat när beslutet må anses ogiltigt. Av allmänna förvaltningsrättsliga regler följer bl.a. att ett beslut kan ändras när det är träffat på grundval av oriktiga uppgifter av väsentlig betydelse för beslutet. När det gäller medborgarskap är återkallelse mycket sällsynt. Om en återkallelse av ett medborgarskap skulle medföra att personen i fråga blev statslös talar det förhållandet mot en återkallelse. Har barn fått sitt medborgarskap i samband med föräldrarna medför detta att om föräldrarnas medborgarskap återkallas så återkallas även barnens. Ett medborgarskap kan inte återkallas på grund av brott. En återkallelse

beslutas av Justitieministeriet om medborgarskapet är beviljat efter överklagande, i annat fall kan en återkallelse ske av såväl Utlänningsdirektoratet som Justitieministeriet.

4.4 Amerikas Förenta Stater

En första förutsättning för att beviljas medborgarskap är att sökanden har uppehållstillstånd i USA. Vidare måste sökanden, som huvudregel, ha varit bosatt i USA i minst fem år eller, om sökanden är gift med en medborgare i USA, i minst tre år. Personer med stark anknytning till USA beviljas medborgarskap utan att något krav på bosättning i landet behöver vara uppfyllt. Som ytterligare förutsättning fordras bl. a. kunskaper i engelska (for ordinary use) och att personen har en god vandel (good moral character). Om sökanden har begått brott kan detta beroende på brottets karaktär vara ett hinder för att bevilja medborgarskap; en person som har begått vissa typer av brott beviljas inte uppehållstillstånd i USA och kan således inte ansöka om medborgarskap.

Ett beviljat medborgarskap kan återkallas (denaturalisation) bl. a. om sökanden presenterat falska dokument eller lämnat falska uppgifter som grund för sin ansökan om medborgarskap. Om ett medborgarskap återkallas utvisas personen från USA.

4.5 Frankrike

En förutsättning för att beviljas medborgarskap i Frankrike är att utlänningen varit bosatt i landet i minst fem år eller, om han är gift med en fransk medborgare, två år. Medborgarskap kan nekas bl. a. om utlänningen är utvisad, om han inte har assimilerats i det franska samhället eller om han dömts för brott mot grundläggande nationella intressen (terroristhandling). Grova brott som leder till fängelse i sex månader eller mer har tidigare utgjort hinder för medborgarskap. Denna regel har dock i praktiken luckrats upp, och sådan brottslighet är numera en försvårande omständighet i naturalisationsärendet.

Enligt fransk lag kan ett medborgarskap återkallas bl. a. om personen gjort sig skyldig till högförräderi.

4.6 Kanada

Utländsk medborgare som under tre av de fyra senaste åren bott legalt i Kanada kan ansöka om medborgarskap. För medborgarskap krävs bl.a. adekvat kunskap om ett av det två officiella språken, om Kanada samt om rättigheter och skyldigheter som kanadensisk medborgare. Kunskaperna kontrolleras genom tester.

Ett medborgarskap kan återkallas under vissa förutsättningar, bl.a. om en person erhållit medborgarskap genom att lämna falska uppgifter eller dölja uppgifter av betydelse.

4.7 Nederländerna

Medborgarskap i Nederländerna kan beviljas en utlänning som har varit bosatt i landet i fem år, som har assimilerats i samhället och som har tillräckliga kunskaper i nederländska. Utlänning som är gift med en nederländsk medborgare kan naturaliseras efter tre års bosättning i landet. Även om de formella förutsättningarna för naturalisation är uppfyllda kan en ansökan ändå avslås bl.a. om det finns allvarig anledning att tro att utlänningen, på grund av hans uppförande, kan utgöra ett hot mot allmän ordning, moral, hälsa eller säkerhet. De utlänningar som är födda på nederländskt territorium och som inte är äldre än tjugofyra år får ansöka om medborgarskap genom "option".

Någon möjlighet finns inte att återkalla ett medborgarskap som erhållits genom naturalisation. I det fallet kan ett medborgarskap förloras endast genom frivilligt förvärvande av en annan nationalitet. Det är emellertid möjligt att förlora ett medborgarskap som förvärvats genom "option".

4.8 Storbritannien

Utländsk medborgare som i fem år (tre år för den som är gift med en brittisk medborgare) haft sin huvudsakliga vistelse i Storbritannien kan ansöka om att få bli brittisk medborgare. För att en naturalisationsansökan skall beviljas krävs att utlänningen visat "good character" (begreppet omfattar brottsligt förflutet och övrig vandel inom eller utom riket), ej brutit mot immigrationslagarna samt uppfyller formella

krav på viss ålder och rättskapacitet. Dessutom fordras att utlänningen har tillräckliga kunskaper i engelska eller walesiska.

Ett brittiskt medborgarskap kan återkallas under vissa förutsättningar. Bland de omständigheter som kan ligga till grund för ett återkallelsebeslut kan nämnas att utlänningen falskeligen eller i övrigt på bedrägligt sätt, såsom att undertrycka eller vilseleda om väsentliga omständigheter, har fått sin ansökan om medborgarskap beviljad. Även om förutsättningarna för återkallelse föreligger får detta inte ske om det kan antas att det fortsatta medborgarskapet trots allt befrämjar det allmännas bästa eller om personen i fråga blir statslös.

4.9 Tyskland

Förutsättningarna för att beviljas medborgarskap i Tyskland är bosättning i landet, försörjningsförmåga, bostad, tillräcklig inkomst och avsaknad av grund för avvisning. Dessutom ställs vissa andra krav på utlänningen, bl.a. att han behärskar tyska språket och att han inordnat sig i tyska levnadsförhållanden (vilket i regel fordrar tio års bosättning).

Ett medborgarskap kan återkallas om det erhållits på grundval av falska uppgifter som varit av avgörande betydelse för beslutet.

5 Medborgarskap beviljat på grundval av falska uppgifter

5.1 Är det vanligt att svenskt medborgarskap erhålls på grundval av falska uppgifter?

Enligt direktiven skall utredningen bilda sig en uppfattning om det är vanligt förekommande att svenskt medborgarskap erhålls på grundval av falska uppgifter. För att kunna besvara denna fråga har utredningen varit i kontakt med bl.a. SIV:s medborgarskapsbyrå, Utlänningsnämnden, Rikspolisstyrelsens utlänningsrotel, Säkerhetspolisen, Riksskatteverket och skattemyndigheter. Vid dessa kontakter har såväl SIV:s medborgarskapsbyrå som Utlänningsnämnden uppgett att endast ett fåtal fall är kända där det i efterhand visat sig att naturalisationsbeslutet vilat på falska grunder. Vid samtal med Säkerhetspolisen och med Rikspolisstyrelsens utlänningsrotel har framkommit att det varje år uppdagas ett litet antal fall där svenskt medborgarskap erhållits på grundval av falska uppgifter; hur många fall det är fråga om har inte kunnat kvantifieras.

Utredningen kan konstatera att det förekommer att ett antal svenska medborgarskap varje år beviljas på grundval av falska uppgifter. Hur många fall det är fråga om är inte möjligt att få säker kunskap om. Det förhållandet att det förekommer att medborgarskap beviljas på grundval av falska uppgifter aktualiserar de i det följande behandlade frågorna, nämligen om ett beslut om naturalisation kan vara en nullitet och om det bör införas en möjlighet att återkalla medborgarskap.

5.2 Kan ett beslut om naturalisation vara en nullitet?

Utredningens bedömning: Ett beslut om naturalisation som beviljats på grundval av falska uppgifter kan på den grunden i allmänhet inte anses vara en nullitet.

5.2.1 Allmänt om nullitet

Ett beslut om naturalisation är ett s.k. förvaltningsbeslut. Ett sådant beslut kan vara behäftat med fel av många olika slag. Beslutet kan t.ex. ha meddelats på grundval av felaktiga förutsättningar. Verkningsarna av felet beslut beror på hur grovt felet är. Det görs vanligen en åtskillnad mellan två olika slags verkningar, angripbarhet och nullitet (ogiltighet). Ett fel är angripbart om beslutet med framgång kan överklagas under åberopande av felaktigheten. Att ett beslut är en nullitet innebär att beslutet fränkänns sina avsedda rättsverkningar. Beslutet kommer i sådant fall att betraktas som obefintligt av den myndighet som skall verkställa det eller lägga det till grund för ett nytt beslut.

Rättssäkerhetsintresset kräver att ett lagakraftvunnet beslut respekteras. Det är därför endast betydelsefulla och avgörande fel som kan medföra att ett beslut är en nullitet; dessutom måste felaktigheten hos beslutet vara odiskutabel. Som exempel på fel som sannolikt skulle medföra nullitetsverkan kan nämnas förfalskade beslut, grova fel vid förfarandet samt beslut som innehåller olagligheter. Har en myndighet uppenbart överskridit gränserna för sina maktbefogenheter eller beslutat i strid mot någon författningsbestämmelse torde beslutet sannolikt anses som en nullitet. Om ett förvaltningsbeslut har framkallats genom t.ex. svek, bör det inte kunna medföra några rättsverkningar i förhållande till den, som utfört sveket eller haft kännedom därom. Vid bedömningen av om ett beslut är en nullitet måste emellertid, förutom felets beskaffenhet, även beslutets innebörd beaktas. Eftersom hänsynen till den enskildes trygghet väger tungt finns det mindre anledning att anta nullitetsverkan hos ett gynnande beslut än hos ett betungande beslut. Det är vidare mindre äventyrligt att anta ogiltighet hos ett beslut som gäller företagande av en enstaka handling än hos ett beslut med mycket omfattande rättsverkningar. Ett sådant mycket ingripande beslut är just beslut om naturalisation. Stor försiktighet måste alltså iakttas innan ett verkställighetsorgan åsidosät-

ter ett beslut som varande en nullitet, detta alldeles särskilt om beslutet är gynnande med ingripande rättsverkningar för den enskilde.

Frågan huruvida ett förvaltningsbeslut är en nullitet kan i skilda sammanhang komma upp inför domstolar och myndigheter. Det är med hänsyn därtill tydligt att det avgörande för ogiltigheten är inte enbart beskaffenheten och innebörden av felet, utan hänsyn måste tas även till vilket organ som har att pröva ogiltighetsfrågan. Domstolarna måste ha en självständigare prövningsrätt än underordnade förvaltningsorgan som enbart har att verkställa högre myndigheters bud.

Som torde ha framgått av det ovan anförda är det inte möjligt att ge något entydigt svar på frågan under vilka förutsättningar ett förvaltningsbeslut bör anses som en nullitet.

I svensk rätt finns inte någon särskild reglering av hur prövningen skall gå till av om ett förvaltningsbeslut skall anses utgöra en nullitet. Frågan huruvida ett beslut är en nullitet kan prövas endast i samband med att en domstol eller en annan myndighet skall meddela ett beslut för vilket det tidigare förvaltningsbeslutet är av avgörande betydelse. Som exempel kan nämnas det fallet att det har betydelse om personen i fråga är svensk medborgare, t.ex. vid en tjänstetillsättning där det för tjänstens innehav krävs svenskt medborgarskap.

En förklaring om nullitet är inte bindande för andra myndigheter utan det får i varje enskilt fall frågan uppkommer avgöras om beslutet är en nullitet eller inte. Detta kan leda till att två olika myndigheter kommer till skilda beslut i samma fråga.

Regeringsrätten har i ett fall prövat frågan om ett naturalisationsbeslut var en nullitet, RÅ 1948:30. En utländsk man hade på ansökan upptagits till svensk medborgare. Samtidigt bestämdes att mannens naturalisation skulle medföra svenskt medborgarskap även för hans dotter som var under 21 år och som i ansökan uppgavs vara ogift. Sedan det därefter upplysts att dottern vid tiden för naturalisationsbeslutet var gift med en utländsk man, och till följd därav inte skulle ha tillerkänts svenskt medborgarskap, förklarades likväl att hon var svensk medborgare. Håkan Strömberg har i uppsatsen *Under vilka förutsättningar bör enligt svensk förvaltningsrätt en förvaltningsakt anses som en nullitet* (Förvaltningsrättslig tidskrift 1955 s. 112 f.) anført att ställningstagandet kan ha påverkats av att beslutet gällde ett statusförhållande.

Regeringens beslut (KRes) den 6 juni 1941 nr 48 (Justitiedepartementet) gällde en i Danmark bosatt person som år 1938 medgavs att behålla sitt svenska medborgarskap. Han hade emellertid redan år 1935 automatiskt förvärvat danskt medborgarskap och därvid automatiskt förlorat sitt svenska medborgarskap. När detta blev känt förklarade regeringen (K M:t) 1938 års beslut, såsom meddelat under

den inte förefintliga förutsättningen att vederbörande allttjämt innehade svenskt medborgarskap, vara utan verkan. Ole Westerberg anför i boken Om rättskraft i förvaltningsrätten (s. 446 f.) att beslutet måste uppfattas som en nullitetsförklaring och inte som en återkallelse. Enligt Westerberg bottnar beslutet om nullitetsförklaring däri, att man inte kan behålla något som man inte har.

I detta sammanhang kan nämnas att Stockholms tingsrätt vid prövningen av frågan om utvisning på grund av brott i en brottmålsdom år 1989 ansåg att ett naturalisationsbeslut som tillkommit på grundval av falska personuppgifter var en nullitet. Tingsrätten utvisade därför den tilltalade. Svea hovrätt, dit talan mot domen fördes, anförde att beslutet om svenskt medborgarskap inte kunde anses vara en nullitet. Den tilltalade kunde därför inte utvisas ur riket. Som grund för sitt ställningstagande i denna del anförde hovrätten att de uppgifter som den tilltalade hade lämnat om sin identitet inte innebar att SIV förväxlat honom med någon annan och att det inte heller var utrett i målet att hans ansökan om svenskt medborgarskap skulle ha avslagits om han lämnat riktiga uppgifter om sin identitet. (Svea hovrätts dom den 21 april 1989, DB 69, i mål B 637/89).

5.2.2 Utredningen

Som har framgått av redogörelsen ovan måste stor försiktighet iakttas vid antagandet att ett gynnande förvaltningsbeslut är en nullitet. Denna försiktighet gör sig gällande med ökad styrka ju större betydelse beslutet har för den enskilde. Att under återopande av nullitet frånkänna ett beslut om naturalisation dess rättsverkningar får enligt utredningens uppfattning i allmänhet anses uteslutet med hänsyn till de betydande rättsverkningar ett sådant beslut har. Möjligen skulle bedömningen kunna bli en annan om ett sådant beslut i själva verket avsåg en annan existerande person än den som sökt naturalisation eller om beslutet saknade reell betydelse.

Sedan utredningen nu funnit att det inte är en framkomlig väg att betrakta ett på falska uppgifter förvärvat medborgarskap som obefintligt, övergår utredningen till att behandla frågan om ett sådant medborgarskap i stället bör kunna återkallas.

Litteratur

Ragnemalm, Hans; Förvaltningsprocessrättens grunder, sjunde upplagan, Stockholm 1992

Strömberg, Håkan; Under vilka förutsättningar bör enligt svenskt förvaltningsrätt en förvaltningsakt anses som en nullitet (Förvaltningsrättslig tidskrift 1955, s. 112 f.).

Strömberg, Håkan; Allmän förvaltningsrätt, femtonde upplagan, Stockholm 1991

Sundberg, Halvar G.F; Allmän förvaltningsrätt, Stockholm 1955

Westerberg, Ole; Allmän förvaltningsrätt, tredje upplagan, Stockholm 1978

Westerberg, Ole; Om rättskraft i förvaltningsrätten, Stockholm 1951

5.3 Återkallande av medborgarskap

Utredningens ställningstagande: Någon möjlighet att återkalla ett beslut om naturalisation som meddelats på grundval av falska uppgifter bör inte införas.

Enligt 2 kap. 7 § andra stycket regeringsformen får inte någon medborgare som är eller har varit bosatt i riket berövas sitt medborgarskap i något annat fall än då han samtidigt, efter uttryckligt samtycke eller genom att inträda i allmän tjänst, blir medborgare i någon annan stat. Enligt samma bestämmelse får dock föreskrivas att barn under arton år i fråga om sitt medborgarskap skall följa föräldrarna eller en av dem. Vidare får föreskrivas att, i enlighet med överenskommelse med annan stat, den som sedan födelsen är medborgare även i den andra staten och är varaktigt bosatt där förlorar sitt svenska medborgarskap vid arton års ålder eller senare. Någon annan möjlighet att återkalla ett medborgarskap än i de fall som anges i regeringsformen finns inte.

5.3.1 Tidigare lagförslag om återkallande av medborgarskap

I förslaget till medborgarskapslag (prop. 1950:217) fanns i lagrådsremissens 9 § ett förslag om fränkännande av medborgarskap (expatriering). För expatriering skulle enligt förslaget krävas att den som naturaliserats genom lagakraftvunnen dom dömts till straffarbete eller till förvaring under minst två år eller internering i säkerhetsanstalt med tillämpning av 8 kap. (brott mot rikets säkerhet), 9 kap. (högmålsbrott) och 27 kap. (särskilda bestämmelser för krig, beredskapstillstånd m.m.) strafflagen. Beslut om expatriering skulle beslutas av Kungl. Maj:t (regeringen). Departementschefen anförde med anledning av detta förslag (s. 51 f.) följande.

De delegerades förslag, att naturaliserad person under särskilda förutsättningar skall kunna fråntagas svenskt medborgarskap, har hos mig liksom hos flera remissinstanser väckt vissa betänkligheter. Anledningen till mina betänkligheter är bl.a. att medborgarskapet för naturaliserade personer skulle undergå en viss principiell

förändring samt att expatriering i regel skulle leda till att den expatrierade bleve statslös. Avsaknaden av medborgarskap medför nämligen så betydande olägenheter för den enskilde, att man i princip bör sträva efter att i möjligaste mån förhindra uppkomsten av statslöshet. Det oaktat har jag, ehuru med stor tvekan, stannat för att i princip ansluta mig till förslaget att expatriering under vissa begränsade förutsättningar skall kunna ske. Till att börja med kan man icke bortse från att möjligheten till expatriering kan vara av värde i vissa hänseenden. Frånsett att det känslomässigt framstår som stötande att man ej skall kunna fränkänna den medborgarskapet som i handling grovt svikit det land som upptagit honom som sin medborgare kan framhållas följande. En expatriering av den som dömts för landsförrädisk eller liknande verksamhet innebär, såsom de delegerade påpekat, ett i viss mån ökat skydd för att han icke fortsätter sin skadliga verksamhet. Den som fränkänts det svenska medborgarskapet kan nämligen - i motsats till svenska medborgare - utvisas ur landet eller, om utvisning ej är möjlig, underkastas andra ingripanden enligt utlänningslagstiftningen. Det är vidare ej uteslutet att blotta risken för expatriering kan medverka till att hindra en naturaliserad från att gå främmande makts ärenden. En starkt bidragande orsak till mitt ställningstagande har även varit, att de flesta demokratiska länder med krigserfarenheter ansett sig icke kunna undvara expatrieringsinstitutet.

Departementschefen bemötte i propositionen merparten av remissinstansernas synpunkter och erinringar; här skall särskilt redovisas vad två av dessa anförde. Beskickningen i Oslo ställde sig frågande till vilket land som skulle kunna tänkas vara villigt att ta emot en person som fränkänts svenskt medborgarskap och som skulle utvisas. Länsstyrelsen i Kronobergs län anförde att en grundlig undersökning av vederbörandes lojalitet före upptagandet till svensk medborgare säkerligen var av större värde än ett hot om återkallande av medborgarskapet vid grovt svikande av sina plikter mot samhället.

Lagrådet anförde beträffande förslaget om en bestämmelse om expatriering bl.a. följande (prop. s. 90 f.). Om naturaliserade i motsats till andra medborgare skulle kunna i nu föreslagen ordning förlora sitt medborgarskap, kunde det med fog göras gällande, att deras rättigheter och förmåner icke vore desamma som andra medborgares. Ett införande av institutet expatriering i svensk rätt synes med hänsyn härtill förutsätta en grundlagsändring.

Förslaget om expatriering lades inte fram i propositionen. Som skäl härför anförde departementschefen följande (s. 96 f.).

I remissprotokollet uttalade jag vid 9 §, att jag endast med stor tvekan anslutit mig till de delegerades förslag att naturaliserad person under vissa förutsättningar skulle kunna frångå svenskt medborgarskap. En viktig anledning till mina betänkligheter var, att medborgarskapet för naturaliserade personer skulle undergå viss principiell förändring, om förslaget genomfördes. Lagrådet har, jämte andra erinringar, som huvudinvändning mot det i 9 § i förslaget upptagna stadgandet anfört, att det icke syntes kunna genomföras utan ändring av 33 § regeringsformen. Med hänsyn till lagrådets enhälliga ståndpunktstagande i denna lagtolkningsfråga anser jag, att det föreslagna stadgandet icke nu bör genomföras. Det bör emellertid enligt min mening icke vara uteslutet att sedermera till förnyat övervägande upptaga frågan, huruvida institutet expatriering kan anses vara av sådant värde, att det bör införlivas med vår rätt.

5.3.2 Utländska förhållanden

Av den genomgång av vissa andra länders rätt som utredningen har gjort, framgår att det i flera av dessa finns möjlighet att återkalla ett medborgarskap (se s. 29 f.). Denna möjlighet kommer dock sällan till användning.

5.3.3 Folkrättsliga aspekter

Medborgarskapet enligt folkrätten

Medborgarskapet är av folkrättslig betydelse vid tillämpningen av bl. a. reglerna om värdlandets skyldighet att respektera främlingars rättsställning. Till medborgarskapet anknyter den inomstatliga rätten en rad olika rättigheter och förpliktelser, se för en närmare redogörelse betänkandet *Dubbelt medborgarskap* (DsA 1986:6). Vid bedömningen av en viss persons medborgarskap bygger folkrätten i första hand på den nationella lagstiftningen. Frågan huruvida någon är medborgare i en viss stat bedöms enligt lagstiftningen i den staten. Någon annan möjlighet att positivt tillerkänna en person ett visst medborgarskap finns inte. Däremot är det tänkbart att en inomstatlig lagregel om medborgarskap strider mot folkrättsliga principer och därför från folkrättens synpunkt betraktas som ogiltig med påföljd att ett på

lagregeln grundat medborgarskap inte godtas inför internationellt forum.

Enligt folkrätten ankommer det alltså på varje stat att själv genom lagstiftning bestämma, vilka personer som skall räknas som dess medborgare. Det krävs emellertid att medborgarskapet bygger på något förhållande, som innebär en naturlig samhörighet mellan staten och individen. Som ett sådant anknytningsfaktum betraktas, såvitt nu är av intresse, långvarig vistelse inom statens territorium. I regel krävs särskild ansökan för naturalisation.

Den allmänna folkrätten uppställer inga hinder mot att en person förlorar sitt medborgarskap och blir statslös genom ett direkt beslut om förverkande av medborgarskapet (expatriering). Inskränkningar i denna möjlighet följer dock av konventionen om begränsning av statslöshet från år 1961 (se nedan).

Skillnader mellan olika länders medborgarskapslagar medför att det i vissa situationer uppkommer dubbla medborgarskap. Om en person är medborgare i mer än en stat äger den ena staten inte utöva diplomatiskt skydd av personen gentemot den andra staten. En tredje stat behöver erkänna endast det ena medborgarskapet; avgörande är personens bosättning i eller faktiska samhörigheter med den ena staten.

Internationella konventioner

Rätten till medborgarskap samt förlust därav behandlas utifrån skilda utgångspunkter i ett flertal internationella konventioner som Sverige har tillträtt.

Den konvention som direkt påverkar möjligheten att införa en ordning som innebär att ett medborgarskap som har beviljats på falska grunder kan återkallas är *Konventionen om begränsning av statslöshet*. (Antagen av FN den 30 augusti 1961, prop. 1968:128, SÖ 1969:12). I konventionens artikel 8 uttalas att en fördragsslutande stat inte skall beröva en person hans medborgarskap om sådant berövande skulle göra honom statslös. Samma artikel innehåller ett undantag från den nu nämnda bestämmelsen. Av undantagsbestämmelsen följer att en person får berövas medborgarskap i en fördragsslutande stat när medborgarskapet har erhållits genom osanna uppgifter eller bedrägligt förfarande. Avslutningsvis sägs i artikeln att en fördragsslutande stat inte skall utnyttja möjligheten att beröva medborgarskap annat än i överensstämmelse med lag, som skall tillförsäkra vederbörande rätt att bli hörd av domstol eller annat opartiskt organ.

Nedan redovisas kort andra konventioner som Sverige har tillträtt och som behandlar frågor om medborgarskap. Inte någon av dessa konventioner inskränker den möjlighet att återkalla ett medborgarskap som anges i den ovan redovisade konventionen.

Konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar

Haag den 12 april 1930 (Prop. 1933:133, SÖ 1937:6)

I konventionen behandlas allmänna grundsatser om medborgarskap, befrielse från medborgarskap, gift kvinnas medborgarskap, barns medborgarskap och medborgarskap vid adoption.

Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna

Antagen av FN den 10 december 1948

Rättighetsförklaringen är inte en traktat. Den kan inte undertecknas eller ratificeras och den är inte juridiskt bindande för FN:s medlemsstater. Många av de principer som uttrycks i rättighetsförklaringen anses emellertid i dag utgöra allmän folkrätt och är följaktligen på den grunden bindande för staterna. I *artikel 15* sägs att envar har rätt till en nationalitet och att ingen må godtyckligt berövas sin nationalitet eller förmenas rätten att ändra nationalitet.

Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Rom den 4 november 1950

Konventionen som sådan behandlar inte medborgarskap. I *Protokoll nr 4 till konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, avseende erkännande av vissa andra rättigheter och friheter än dem som redan inskrivits i konventionen och dess första tilläggsprotokoll* finns en artikel som berör det materiella innehållet i medborgarskapsrätten men inte själva förfarande vid erhållande och förlust av medborgarskap. (Prop. 1964:87, SÖ 1964:11). Regeringen har nyligen till riksdagen överlämnat en proposition med förslag att konventionen skall införlivas med svensk rätt (prop. 1993/94:117).

Konvention angående flyktingars rättsliga ställning (Genèvekonventionen)

Antagen av FN den 28 juli 1951 (Prop. 1954:134, SÖ 1954:55, 1961:33, 1966:27 och 1970:62; se även SÖ 1967:45)

I konventionens *artikel 34* uttalas att varje fördragsslutande stat skall så mycket som möjligt underlätta flyktingarnas införlivande med samhället och deras naturalisation. Särskilt skall de fördragsslutande

staterna bemöda sig om att påskynda naturalisationsförfarandet och så mycket som möjligt nedbringa avgifterna och kostnaderna för detta.

Konvention om gifta kvinnors medborgarskap

Antagen av FN den 20 februari 1957 (SÖ 1958:27)

I konventionens *artikel 1* sägs att varje fördragsslutande stat samtycker till att varken ingåendet eller upplösandet av ett äktenskap mellan en av dess medborgare och en utlänning eller en förändring av mannens medborgarskap under ett äktenskaps bestånd skall automatiskt påverka hustruns medborgarskap. I *artikel 2* sägs att varje fördragsslutande stat samtycker till att varken det förhållandet att en av dess medborgare frivilligt förvärvar medborgarskap i annan stat eller uppger sitt medborgarskap skall hindra hustrun till en sådan medborgare från att behålla sitt medborgarskap.

Internationell konvention om avskaffandet av alla former av ras-diskriminering

Antagen av FN den 21 december 1965 (Prop. 1970:87, SÖ 1971:40)

I *artikel 1* sägs att konventionen inte är tillämplig på sådana skillnader, undantag, inskränkningar eller företräden som av konventionsstat görs mellan medborgare och icke-medborgare samt att intet i konventionen får tolkas så att det på något sätt inverkar på konventionsstaternas rättsregler rörande nationalitet, medborgarskap eller naturalisering, under förutsättning att dessa regler icke diskriminerar någon särskild nationalitet.

Konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och angående militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap

Antagen av Europarådet den 6 maj 1963 (SÖ 1969:24)

Konventionen har tillkommit bl.a. i en strävan att så långt som möjligt begränsa antalet fall av flerfaldigt medborgarskap medlemsstaterna emellan.

Internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter

Antagen av FN den 16 december 1966 (Prop. 1971:125, SÖ 1971:42)

I konventionens *artikel 24* sägs att varje barn har rätt att förvärva ett medborgarskap.

Konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor

Antagen av FN den 18 december 1979 (Prop. 1979/80:147, SÖ 1980:8)

I *artikel 9* uttalas att konventionsstaterna skall ge kvinnor samma rätt som män att förvärva, byta eller behålla sitt medborgarskap. De skall

särskilt säkerställa att varken äktenskap med en utlänning eller makens byte av medborgarskap under äktenskapet automatiskt skall medföra ändring av hustruns medborgarskap, göra henne statslös eller påtvinga henne makens medborgarskap. Vidare sägs i samma artikel att konventionsstaterna skall ge kvinnor samma rättigheter som män i fråga om deras barns medborgarskap.

Konvention om barnets rättigheter

Antagen av FN den 20 november 1989 (Prop. 1989/90:107, SÖ 1990:20)

I artikel 7 fastslås att ett barn skall registreras omedelbart efter födelsen och att barn har rätt till ett namn och ett medborgarskap. Vidare stadgas att barn har rätt att bli omvårdade av sina föräldrar. I artikeln åläggs konventionsstaterna ett särskilt ansvar i fråga om rätten till medborgarskap när det gäller sådana barn som riskerar att bli statslösa.

5.3.4 Utredningen

Med ett svenskt medborgarskap följer såväl rättigheter som skyldigheter. Den mest betydelsefulla skillnaden mellan den som har och den som inte har ett svenskt medborgarskap är att den tidigare men inte den senare har en ovillkorlig rätt att resa in i och uppehålla sig i landet.

Som nyss har framgått är det enligt folkrätten accepterat att återkalla ett medborgarskap som beviljats på grundval av falska uppgifter, och detta även om återkallandet leder till statslöshet. En så grundläggande förändring av den svenska medborgarskapsrätten som en möjlighet till expatriering skulle innebära kräver en ändring i regeringsformen förutom i annan lagstiftning. Enligt konventionen om begränsning av statslöshet får möjligheten att beröva medborgarskap inte utnyttjas annat än i överensstämmelse med lag som skall tillförsäkra vederbörande rätt att bli hörd av domstol eller annat opartiskt organ. En återkallelsemöjlighet - antingen genom uttryckliga bestämmelser i medborgarskapslagstiftningen eller på grundval av allmänna förvaltningsrättsliga regler om verkan av beslut som fattats på felaktiga grunder - finns i vissa rättsordningar, såsom framgått i det föregående. Endast den första typen av reglering skulle kunna bli aktuell för svensk del, då också förenad med en grundlagsändring.

Vad talar då *för* resp. *emot* att införa en möjlighet att återkalla svenskt medborgarskap som erhållits genom naturalisation?

Frågan huruvida expatriering är ett behövt och lämpligt institut bör bedömas från den utgångspunkten att alla medborgares - naturaliserades likaväl som inföddas - likhet inför lagen är så värdefull att den inte utan synnerligen starkt vägande skäl bör ens undantagsvis kunna skjutas åt sidan. Enligt utredningens mening finns det onekligen flera skäl som klart talar för införande av en möjlighet till återkallelse av svenskt medborgarskap som har förvärvats på grundval av falska uppgifter, vilka haft avgörande betydelse för beslutet. Som Våldskommisionen har påtalat är det stötande att en person skall kunna bli medborgare i Sverige genom att använda sig av falska handlingar och bedrägliga uppgifter. Än allvarligare är det om den falska identiteten tillkommit för att dölja ett kriminellt förflutet eller en terroristanknytning. Det är viktigt att samhället skyddas mot denna typ av förfaranden. Säkerligen uppfattas det också allmänt som djupt otillfredsställande att staten inte med verksamma medel kan i efterhand ingripa mot den som på ett illojalt och bedrägligt sätt har tillskansat sig en så långtgående och grundläggande rättighet som medborgarskap i landet.

Samtidigt måste i den andra vågskålen läggas åtskilliga tunga argument som talar mot att ett återkallelseinstitut införs. Först bör då framhållas att en möjlighet att upphäva en naturalisation försätter de naturaliserade i särklass eftersom de till skillnad mot infödda medborgare under vissa förhållanden skulle kunna förlora sitt svenska medborgarskap och, sannolikt, i de flesta fall bli statslösa. Införande av ett återkallelseinstitut skulle med andra ord leda till två sorters svenskt medborgarskap; ett oåterkalleligt och ett med svagare rättsverkningar. Redan det nu sagda innebär starka skäl mot en dylik ordning.

Ett beslut om naturalisation har för den enskilde långtgående rättsverkningar. Eftersom det i Sverige tillämpas den principen att en person skall ha endast ett medborgarskap förlorar den som blir svensk medborgare i allmänhet sitt tidigare medborgarskap. För andra personer än de som undantagsvis har tillåtits att behålla sitt tidigare medborgarskap skulle således en expatriering i flertalet fall medföra statslöshet. Det är sannolikt att den som förlorat sitt svenska medborgarskap inte kan återfå sitt tidigare medborgarskap. Att personen blir statslös behöver visserligen inte hindra expatriering, men statslösheten medför avsevärda nackdelar både för den enskilde och för det land där han vistas.

En avsikt med att återkalla ett medborgarskap i de situationer som nu diskuteras är givetvis att avlägsna vederbörande från Sverige. Ett avlägsnande kan dock i de flesta fall antas bli svårt att genomföra på grund av olika former av verkställighetshinder. Om personen blivit

statslös får det förmodas att svårigheterna att förmå något annat land att ta emot honom kommer att bli betydande. Det är alltså sannolikt att en expatrierad person skulle bli kvar i Sverige för längre eller kortare tid. Uppehållstillstånd av permanent karaktär torde knappast komma att beviljas. Det skulle komma att skapas en ny kategori personer i landet, icke önskvärda men svåra att avlägsna och utanför de normala integrationsprocesserna. Det kan ifrågasättas i vilken utsträckning Sverige skulle erbjuda dem skydd och förmåner av skilda slag, t.ex. vad gäller pass, resedokument o.d.

Det kan också förutses att en återkallelsemöjlighet skulle medföra åtskilliga familjerättsliga komplikationer, exempelvis för de barn som blivit svenska medborgare i samband med föräldrarnas naturalisation eller som härleder sitt svenska medborgarskap ur föräldrarnas förvärvade medborgarskap.

Mot en möjlighet att återkalla ett naturalisationsbeslut talar även att de gamla vanfrenjdsstraffen - förlust av medborgerligt förtroende och medborgerliga rättigheter - som expatriering i någon mån skulle kunna anses jämställt med, sedan länge är avskaffade. Dessa var emellertid inte reserverade för någon viss grupp, vilket skulle bli fallet vid expatriering.

Utredningen har vid en sammanvägning av de olika argumenten funnit att de betydande nackdelar som är förenade med införandet av en möjlighet att återkalla ett svenskt medborgarskap väger så tungt att någon ändring av gällande ordning inte bör göras. Däremot anser utredningen att stora ansträngningar måste läggas ned på att förbättra det rådande systemet för att därigenom i största möjliga utsträckning förhindra att svenskt medborgarskap förvärvas på felaktiga grunder och av personer som i själva verket inte är önskvärda som medborgare i landet.

För att undvika att naturalisation sker på grundval av falska uppgifter är det således av största vikt att utlänningensandel och identitet kontrolleras mycket noga. Utredningen föreslår därför i det följande att kontrollen av en utlänningensandel m.m. skall göras mer omfattande än vad som nu är fallet.

6 Vandelns betydelse i medborgarskapsärenden

6.1 Fört en hederligandel

Utredningens förslag: Den vandelsprövning som sker i medborgarskapsärenden skall syfta till att göra en bedömning av hur naturalisationssökanden kan komma att uppföra sig i framtiden. Vikten av att göra denna vandelsprognos betonas genom att i lagtexten anges krav på ett antagande om framtida hederligandel som villkor för naturalisation. För att möjliggöra denna prognos skall en skärpt granskning ske i medborgarskapsärenden. Vidare förlängs den s.k. karenstiden innan vandelskravet kan anses vara uppfyllt i de fall utlänningen har gjort sig skyldig till brott.

En av förutsättningarna i gällande rätt för att en utlänning skall kunna naturaliseras är att han fört en hederligandel. Vad som fordras för att detta villkor skall anses uppfyllt har utvecklats i praxis; en redogörelse härför finns på s. 23 f.

6.1.1 Utredningen

Utredningen har i föregående avsnitt stannat för att inte föreslå införande av en möjlighet att återkalla ett svenskt medborgarskap som förvärvats med hjälp av osanna uppgifter, t.ex. för att dölja ett kriminellt förflutet. Ett bättre sätt att utestänga olämpliga personer från medborgarskap är i stället enligt utredningens mening att redan i ansökningsärendet göra en mycket noggrann och allsidig kontroll av sökanden. Det åligger då den som vill bli svensk medborgare att söka övertyga svenska myndigheter om sin lämplighet för medborgarskap. Utredningen förordar således en skärpt granskning i medborgarskapsärenden.

Det är självklart att den vandelsprövning som sker i medborgarskapsärenden har till syfte att göra en bedömning av hur sökanden kan

komma att uppföra sig i framtiden. Att göra denna prognos är enligt utredningens bedömning det viktigaste momentet i naturalisationsärendet; huvudregeln måste vara att den som inte kan förväntas föra en hederligandel heller inte skall beviljas medborgarskap. Utredningen föreslår att vikten av att göra en vandelsprognos betonas genom att kravet på ett antagande om ett framtida skötsamt levnadssätt uttryckligen anges i lagtexten.

Utredningen har i det föregående redovisat hur praxis i medborgarskapsärenden, i fråga om den som har dömts för brott, bygger på tämligen fasta tidsintervall; tidigast efter en viss tid, karenstid, beroende på påföljden kan vandelskravet anses vara uppfyllt. Utredningen anser att detta system i allmänhet är acceptabelt. Vid den stora mängd ärenden som det här är fråga om får det godtas att vissa riktlinjer för "normalfall" används för att underlätta bedömningarna. Men samtidigt får inte den noggranna, individuella prövningen underlåtas. Det måste hela tiden stå klart för dem som handskas med systemet att de s.k. karenstiderna inte är på något sätt bindande utan endast hjälpmedel vid prövningen. Någon "rätt till medborgarskap" inträder alltså inte vid karenstidens utgång.

I sammanhanget bör framhållas att utgångspunkten för karenstidens beräkning inte självklart behöver vara tidpunkten för brottets begående. Man kan tänka sig att i stället beräkna tiden från domens dag eller från den dag då påföljden är verkställd. Med hänsyn till de ojämnheter i tillämpningen som skulle kunna uppstå vid ett ändrat beräkningssätt beroende på varierande väntetider vid domstolar, överklagande m.m. ser utredningen inget skäl att annat än vid grov brottslighet (se nedan) förorda någon ändring i detta avseende.

När det gäller den närmare utformningen av systemet med karenstider anser utredningen dels att de karenstider som för närvarande tillämpas bör förlängas, dels att även påföljder understigande 60 dagsböter bör ha en direkt karensvirkning. Enligt utredningens uppfattning bör varje brottmålsdom som avser annan påföljd än penningböter och varje godkänt strafföreläggande avseende dagsböter medföra att ett medborgarskap som regel kan beviljas först sedan minst ett år räknat från brottets begående löpt ut och inte andra vandelsanmärkningar tillkommit. Även för den som dömts till endast penningböter bör en viss, kortare, karenstid gälla. Minst ett år bör alltid förflyta från dagen för domen.

Har en naturalisationssökande lagförts vid flera tillfällen bör alltid längre karenstider tillämpas än vid en enstaka lagföring.

För villkorlig dom eller skyddstillsyn förenad med fängelse eller dagsböter bör karenstiden förlängas med halva den tid som utgör riktlinje för resp. påföljd.

I fråga om skyddstillsynsdom med antingen samhällstjänst eller särskild behandlingsplan (kontraktsvård) bör karenstiden beräknas utifrån längden på det fängelsestraff som skulle ha dömts ut om fängelse i stället valts som påföljd.

Ett ådömt fängelsestraff skall vara verkställt innan en sökande kan tas upp till svensk medborgare och prøvotiden för villkorlig frigivning skall ha gått ut. Om det inte löper någon tid för villkorlig frigivning bör minst ett år förflyta från frigivningen från ett fängelsestraff innan det kan bli aktuellt att bevilja ett svenskt medborgarskap.

Ådömda böter bör som regel ha betalats innan en ansökan kan beviljas.

Beträffande den som genom dom överlämnats till särskild vård bör nuvarande praxis alltså gälla. Detta bör vara fallet även för den som beviljats nåd beträffande en påföljd och den som dömts för brott i utlandet.

I fråga om åtalsunderlåtelse bör det beaktas vilket brott som är i fråga. Karenstiden får därefter bestämmas med utgångspunkt i den strafflatitud som är aktuell för det ifrågavarande brottet.

Ett medborgarskap bör aldrig beviljas förrän en brottsmisstanke lett till en dom eller något annat beslut. Den som undanhåller sig lagföring kan inte anses ha uppfyllt vandelsvillkoret.

I de fall påföljden för ett brott bestämts lägre än i "normalfallet" på grund av särskilda omständigheter av individuell natur bör karenstiden bestämmas med utgångspunkt i den påföljd som skulle ha blivit aktuell om de särskilda omständigheterna inte förelegat.

Här bör framhållas att en särskilt omsorgsfull prövning av om vandelsvillkoret är uppfyllt bör göras beträffande dem som för narkotikabrott, grov integritetskränkande brottslighet och allvarlig ekonomisk brottslighet dömts till långa fängelsestraff eller överlämnats till särskild vård. I sådana fall av allvarlig brottslighet bör vidare karenstiden, till skillnad från vad som gäller för närvarande, räknas från det att påföljden har verkställts. Fängelsedomar på två år och däröver torde inte sällan avse denna typ av brott.

Det kan med fog ifrågasättas om de som dömts till mycket långa fängelsestraff någonsin skall beviljas svenskt medborgarskap.

En sökande som inte på ett tillfredsställande sätt kan förklara på vilket sätt han försörjer sig bör inte anses ha uppfyllt vandelsvillkoret.

När det gäller annan bristande vandelsbrott än brottslighet är det i praxis huvudsakligen tredska och ovilja att göra rätt för sig gentemot det allmänna och underlåtenhet att betala förfallna underhållsbidrag som beaktas. Som framgått av redovisningen för praxis (se s. 27 f.) är det endast allvarlig försummelse som beaktas i tillståndsärendet. Det krav som denna avgränsning innebär är enligt utredningen alltför lågt ställt.

Avgörande bör vara utlänningens vilja att fullgöra sin betalnings-skyldighet, exempelvis dokumenterad genom avbetalningsplan eller annan överenskommelse med borgenären. Det måste ankomma på utlänningen att visa att han gjort vad som rimligen kan krävas av honom i detta avseende. Gör han inte det bör en ansökan om svenskt medborgarskap från honom avslås. Den som av icke godtagbara skäl låtit bli att göra rätt för sig men som strax före eller i anslutning till en ansökan om svenskt medborgarskap betalar sina skulder bör inte omgående tas upp till svensk medborgare. Även i sådana situationer bör det krävas en viss karenstid under vilken utlänningen visar att han har för avsikt att framdeles fullfölja sina åligganden.

En ytterligare omständighet som bör ha stor betydelse vid bedömningen av om en utlänning visat vilja att göra rätt för sig är om han betalat skadestånd på grund av brott som dömts ut av domstol. Om det i medborgarskapsärendet framgår att skadeståndsskyldighet har ålagts bör det undersökas om denna skyldighet har fullgjorts.

Något ställningstagande i praxis finns inte såvitt utredningen erfarit beträffande asocialitet. Enligt utredningens uppfattning bör det normalt inte komma i fråga att till svensk medborgare uppta en person som under sin vistelse här gjort sig känd för ett asocialt beteende eller ett störande eller klandervärd levnadssätt, t.ex. på grund av missbruk. Men även i dessa fall måste en tidsfaktor gälla. Om utlänningen kan göra sannolikt att han upphört med sitt asociala beteende bör det efter en tillräcklig karenstid, inte understigande två år av anmärkningsfritt beteende, kunna övervägas att bevilja ett svenskt medborgarskap.

I vad mån även andra omständigheter av vandelskaraktär än de som utredningen nu har behandlat skall påverka bedömningen beror till stor del på om det finns möjlighet att få kännedom om relevanta uppgifter. Utredningen vill i detta sammanhang framhålla att om förslagen i betänkandet Uppehållstillstånd och avvisning (SOU 1993:120) om bättre dokumentation genomförs, kan det antas att utlänningens dossier hos SIV kommer att innehålla mer information än vad som för närvarande är fallet. Även om möjligheten till information om utlänningensandel är begränsad efter det att uppehållstillstånd beviljats, är det icke desto mindre viktigt att krav på skötsamhet ställs som villkor för att erhålla svenskt medborgarskap.

Sammanfattning av utredningens förslag till karenstider

För att exemplifiera vad som nu anförts i fråga om karenstider har utredningen sammanställt tabellen nedan. Utredningen vill emellertid ånyo betona att de tider som anges är riktlinjer för den kortaste tid som bör löpa innan ett medborgarskap kan bli aktuellt, att det inte föreligger någon rätt till svenskt medborgarskap sedan karenstiden löpt ut samt att det alltid skall ske en individuell bedömning med utgångspunkt i brottsligheten och övriga omständigheter av vandelskaraktär. Tabellen är inte uttömmande.

En utlänning kan tas upp till svensk medborgare tidigast sedan den för varje fall angivna karenstiden löpt ut.

	Individuell prövning av karenstiden
Penningböter	
Dagsböter 30 -	1 år efter brottets begående
Dagsböter 60 -	2 år efter brottets begående
Dagsböter 100 -	3 år efter brottets begående
Fängelse 1 mån -	4 år efter brottets begående
Fängelse 4 mån -	5 år efter brottets begående
Fängelse 8 mån -	6 år efter brottets begående
Fängelse 1 år -	7 år efter brottets begående
Fängelse 2 år -	8 år efter verkställt straff
Fängelse 4 år -	9 år efter verkställt straff
Fängelse 6 år -	10 år eller mer efter verkställt straff
Villkorlig dom	1 år från det att den lagstadgade prøvotiden om 2 år gått till ända, dvs. tidigast 3 år från lagakraftvunnen dom
Skyddstillsyn	1 år från det att den lagstadgade prøvotiden om 3 år gått till ända, dvs. tidigast 4 år från den dag påföljden började verkställas
Övriga vandelsanmärkingar	Individuell prövning av karenstiden, dock tidigast två år efter det att vandelsanmärkingen upphört

Dispens från vandelsvillkoret

Den möjlighet som finns enligt gällande rätt att meddela dispens från vandelskravet måste finnas kvar. Möjligheten bör även framgent tillämpas med restriktivitet och i linje med de riktlinjer som utredningen förordat. När det gäller personer som har dömts för brott och för vilka en karenstid löper bör dispensmöjligheten utnyttjas med än större restriktivitet än vad som för närvarande är fallet.

6.2 Hemvistid i Sverige som villkor för naturalisation

6.2.1 Inledning

En ytterligare förutsättning för naturalisation utöver kravet på hederlig vandel är att utlänningen sedan fem år eller, i fråga om dansk, finländsk, isländsk eller norsk medborgare, sedan två år har hemvist här i riket.

I 1858 års förordning angående villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare (se avsnitt 2) uppställdes som villkor för naturalisation att utlänningen varit bosatt tre år i landet och alltså varit bosatt här vid tiden för naturalisationen. Genom 1924 års lag om förlust av svenskt medborgarskap utsträcktes bosättningskravet till fem år. I förarbetena till den lagen uttalades att en utlänning som varit bosatt i landet i endast tre år i regel inte kunde anses ha så levt sig in i landets förhållanden, att hans upptagande till det landets medborgare kunde anses naturligt. Vidare anfördes att inte heller kunde denna tid anses tillräckligt lång för att vederbörande myndigheter skulle med säkerhet kunna bedöma lämpligheten av hans naturalisation. Kravet på bosättning utsträcktes genom 1950 års medborgarskapslag till sju år; detta innebar emellertid inte någon skärpning i förhållande till den praxis som sedan årtionden dessförinnan tillämpats med stöd av förarbetena till 1924 års lag. År 1976 ändrades kravet på så sätt att det numera, som huvudregel, fordras fem års hemvist här i riket för naturalisation av medborgare från andra länder än från de övriga nordiska. Det avgörande skälet för förändringen var (prop. 1975/76:136, bet. InU 1975/76:44) att åtskilliga åtgärder hade vidtagits för att underlätta för invandrarna att växa in i det svenska samhället, vilket lett till att kravet på sju års hemvist framstod som onödigt långtgående. Enligt propositionen borde kravet på hem-

visttidens längd inte sättas högre än vad som erfarenhetsmässigt behövdes för att utlänningar i allmänhet skulle hinna inlemmas i det svenska samhället.

6.2.2 Utredningen

Utredningen har i det föregående rekommenderat att vandelsprövningen i medborgarskapsärenden skärps och har därvid betonat betydelsen av att en ingående och omsorgsfull prövning sker eftersom beslutet om svenskt medborgarskap är oåterkalleligt. För att bedömningen skall kunna bli korrekt måste underlaget vara tillförlitligt och avse en tillräckligt lång tid under vilken utlänningen hunnit bli delaktig i samhällslivet och visat vilja och förmåga att integreras i vårt samhälle.

En längre hemvisttid som villkor för naturalisation skulle medföra att sökandensandel och identitet kunde utredas och prövas bättre än för närvarande.

Mot bakgrund av det anförda vill utredningen peka på att det kan finnas anledning att överväga en förlängning av kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap för andra än nordiska medborgare. Utredningen lägger dock inte fram något eget förslag härom.

7 Ikraftträdande och kostnadskonsekvenser

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Utredningens förslag innebär att det skall bli svårare för en utlänning som missköter sig att få svenskt medborgarskap. Några kostnader kan inte antas följa med förslaget.

Konstitutionskonventioner

7

Några särskilda övriga bestämmelser behövs inte.
 Utredningens förslag innebär att det skall bli en
 utnämning som utskottet sig en till svaret medförande. Några
 konstater kan inte vara följande.

Bilagor

Bilsgot

Utdrag ur
Kommittédirektiv 1992:108

Översyn av reglerna om utvisning på grund av brott m.m.

Dir. 1992:108

Beslut vid regeringssammanträde 1992-12-10

Chefen för Kulturdepartementet, statsrådet Friggebo, anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en särskild utredare tillkallas för att se över reglerna om utvisning på grund av brott och reglerna som behandlar vilken betydelse en utlännings vandel skall ha vid bedömningen av hans rätt till uppehållstillstånd i Sverige och vid beviljande av svenskt medborgarskap. Utredaren skall också undersöka de rättsliga förutsättningarna för återkallande av ett svenskt medborgarskap som erhållits med hjälp av falska uppgifter. Utredaren bör lägga fram förslag till de författningsändringar som föranleds av hans eller hennes ställningstaganden.

Jag har i ärendet samrått med chefen för Justitiedepartementet.

Bakgrund

Dåvarande chefen för Justitiedepartementet tillkallade år 1989 efter bemyndigande av regeringen en kommission med uppdrag att motverka våldet och förbättra stödet till brottsoffren (dir. 1989:58). Inom ramen för detta uppdrag behandlade kommissionen vissa frågor om utlänningsars och invandrades brottslighet. I betänkandet (SOU 1990:92) Våld och brottsoffer föreslog kommissionen bl.a. att reglerna om utvisning på grund av brott skall ses över, att det införs ett krav på god vandel av den utlänning som söker uppehållstillstånd i Sverige och att ett svenskt medborgarskap som erhållits på grundval av falska uppgifter skall kunna upphävas.

Frågan om upphävande av svenskt medborgarskap uppmärksammades också av den parlamentariska kommitté som hade till uppgift att se över reglerna om avvisning och utvisning av utlänningar som kan befaras medverka i terroristhandlingar här i landet. I betänkandet

(SOU 1989:104) Terroristlagstiftningen anförde kommittén att problemet både från principiella och praktiska synpunkter är av sådan vikt att man förutsättningslöst bör pröva även frågan om en ändring i grundlagen, om en sådan skulle visa sig nödvändig för att nå en lämplig lösning. En sådan förutsättningsfri utredning har också förordats av riksdagen vid behandling av en motion med begäran om en utredning av frågan (1990/91:SfU3, rskr. 25).

Under de senaste riksmötena har det väckts motioner om en skärpning av reglerna om utvisning på grund av brott (se t.ex. 1989/90:SfU16, 1990/91:SfU14 och 1991/92:SfU10). Socialförsäkringsutskottet har avstyrkt motionerna med den huvudsakliga motive- ringen att de invandrapolitiska skälen mot att införa särregler för invandrare har stor bärkraft. Vid de två senaste tillfällena har utskottet även hänvisat till att beredningen av Vårldskommissionen slutbe- tänkande bör avvaktas. Riksdagen har beslutat i enlighet med utskottets hemställan. Under våren 1992 har också två motioner som har anknytning till frågan om brottslighets betydelse vid asylbe- dömningen behandlats av riksdagen. Dessa motioner har avslagits bl.a. med hänvisning till de befintliga reglerna i utlänningslagen (1991/92:SfU10, rskr. 265).

I rapporten (1991/92:12) Invandrapolitikens inriktning och resultat har Riksdagens revisorer uttalat att det är motiverat att göra en översyn av reglerna om utvisning på grund av brott. Revisorerna har dessutom påpekat att det synes vara en bristande korrespondens mellan reglerna om utvisning på grund av brott och reglerna om brottslighets betydelse i tillståndsärenden.

Slutligen har Statens invandrarverk i en skrivelse till regeringen den 4 oktober 1992 föreslagit vissa åtgärder som enligt verkets uppfattning bör vidtas för att minska brottsligheten bland asylsökande.

Nuvarande ordning

Lagen om svenskt medborgarskap m.m.

Enligt 2 kap. 7 § andra stycket regeringsformen får ingen medborgare som är eller har varit bosatt i riket berövas sitt medborgarskap i annat fall än då han samtidigt, efter uttryckligt samtycke eller genom att inträda i allmän tjänst, blir medborgare i en annan stat. Utan hinder härav får dock föreskrivas att barn under arton år i fråga om sitt medborgarskap skall följa föräldrarna eller en av dem. Vidare får

föreskrivas att, i enlighet med överenskommelse med annan stat, den som sedan födelsen är medborgare även i den andra staten och är varaktigt bosatt där förlorar sitt svenska medborgarskap vid arton års ålder eller senare.

För att en utlänning skall kunna upptas till svensk medborgare (naturaliseras) krävs enligt 6 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap att utlänningen har fyllt arton år och har hemvist i Sverige sedan viss tid. Dessutom fordras att utlänningen fört en hederlig vandel. Om utlänningen inte förlorar sitt utländska medborgarskap i samband med naturalisationen utan medgivande av den utländska statens regering eller annan myndighet får som ett villkor för medborgarskapets förvärvande bestämmas att utlänningen inför Invandrarverket inom viss tid styrker att ett sådant medgivande har lämnats. I samband med att en utlänning naturaliseras bestämmer Invandrarverket om naturalisationen skall omfatta också hans ogifta barn under arton år.

I lagen om svenskt medborgarskap finns bestämmelser om förlust av svenskt medborgarskap i 7, 7 a och 8 §§. Dessa regler är utformade i enlighet med de möjligheter som regeringsformen erbjuder att meddela avvikande föreskrifter från huvudregeln att ingen medborgare får berövas sitt medborgarskap.

Behovet av utredning

Medborgarskapslagstiftningen

Frågan om återkallelse av ett svenskt medborgarskap som erhållits på grundval av falska uppgifter har flera aspekter. Såsom bl.a. Våldskommissionen påtalar är det stötande att en person skall kunna bli medborgare i vårt land genom att använda sig av falska handlingar och bedrägliga uppgifter. Än allvarigare är det om den falska identiteten tillkommit för att dölja ett kriminellt förflutet eller en terroristanknytning. Jag delar därför riksdagens uppfattning att det är angeläget att samhället skyddas mot denna typ av förfaranden. Det är också viktigt att utlänningslagstiftningen inte kringgås. Man måste emellertid också ställa sig frågan om det går att lösa problemet på ett rimligt sätt utan att andra och mer omfattande missförhållanden uppstår.

Jag förutsätter att avsikten med införandet av ett återkallelseinstitut främst syftar till att möjliggöra att utlänningen skall kunna avlägsnas från Sverige. Enligt terroristlagstiftningskommittén utgör gällande folkrättsliga regler inte något hinder mot att ett naturalisationsbeslut

återkallas under nu aktuella förutsättningar. Kommittén hänvisar därvid till att det i 1961 års FN-konvention om begränsning av statslöshet uttryckligen anges att en person kan berövas sitt medborgarskap, när detta har erhållits genom osanna uppgifter eller bedrägligt förfarande. Detta är i och för sig riktigt men frågan kvarstår om till vilket annat land en eventuell utvisning skall verkställas sedan naturalisationsbeslutet upphävts. Enligt min uppfattning är det inte troligt att andra stater skulle visa någon större beredvillighet att ta emot en person som förlorat sitt medborgarskap under dessa premisser. Åtskilliga stater skulle överhuvudtaget inte erkänna det svenska beslutets giltighet.

Därtill kommer att det naturligtvis är bäst för Sverige att avlägsnandet sker så snart som möjligt efter utlänningens inresa hit. I detta sammanhang bör bl. a. erinras om de möjligheter som utlänningslagen erbjuder att återkalla ett uppehållstillstånd om utlänningen har lämnat oriktiga uppgifter om sin identitet eller om andra förhållanden. Enligt min uppfattning är det mycket angeläget att fall av falsk identitet uppdagas innan utlänningen har varit bosatt i Sverige så länge att han naturaliserats. Jag förutsätter att prövningsmyndigheterna är observanta i detta hänseende. Det är också mycket angeläget att det skapas rutiner så att underlaget i naturalisationsärenden blir så fullständigt som möjligt.

Det finns slutligen rent humanitära aspekter som talar emot att en person som varit i Sverige så länge att han naturaliserats avlägsnas härifrån. I synnerhet gäller detta de barn som blivit svenska medborgare i samband med föräldrarnas naturalisation. Även om det således kan resas invändningar mot att återkalla ett svenskt medborgarskap trots att det erhållits på falska uppgifter, anser jag att det är viktigt att det klargörs vilka möjligheter som kan finnas att komma till rätta med denna svårbemästrade problematik. Utredningsuppdraget bör således omfatta även denna fråga. Medborgarskapslagen uppställer som tidigare nämnts bl. a. krav på hederlig vandel av en person som skall upptas som svensk medborgare. En noggrann kontroll av en utlännings vandel torde i viss utsträckning kunna förhindra att svenskt medborgarskap beviljas på felaktiga grunder. Även vandelskravet i medborgarskapsärenden bör omfattas av översynen.

Riktlinjer för utredningsuppdraget

— — —

Medborgarskapslagstiftningen

Utredningsuppdraget bör också omfatta en översyn av vandels betydelse i medborgarskapsärenden. Som jag nämnt tidigare kan en noggrann vandelsprövning ha betydelse när det gäller att förhindra uppkomsten av i olika hänseenden olyckliga medborgarskapsbeslut. Utredaren bör studera praxis i detta avseende i syfte att bilda sig en uppfattning om vilka krav på skötsamhet som i dag ställs på en utlänning som vill bli svensk medborgare. Om utredaren finner att förändringar är påkallade bör förslag till sådana läggas fram.

Frågan om återkallande av ett medborgarskap som erhållits på grundval av falska uppgifter är, som jag redan betonat, betydligt mer mångfacetterad än den kan synas vid första påseendet. Utredaren bör till en början bilda sig en uppfattning om fenomenet är vanligt förekommande. En frågeställning som nästan alltid diskuteras i samband med denna problematik är om ett naturalisationsbeslut som en person erhållit på basis av falska uppgifter kan anses vara en nullitet. Denna fråga bör utredaren analysera.

Utredaren bör vidare göra en analys av reglerna på området och om han kommer fram till att det låter sig göras förslå en ändring. Även här gör sig rättsäkerhetsaspekter gällande. Hänsyn måste därvid tas till innehållet i utländska rättssystem och till Sveriges olika internationella åtaganden. Det bör vidare framhållas att en av de grundläggande principerna bakom den svenska medborgarskapslagen — för övrigt beslutad i nordisk enighet — är att statslöshet skall undvikas. Denna princip måste upprätthållas. Eventuella förslag måste således utformas så att personer inte i ökad utsträckning riskerar att bli statslösa.

Utredningsuppdraget

Utredaren bör arbeta skyndsamt. Uppdraget bör i fråga om ändringar i utlänningslagen vara slutfört före utgången av juni månad 1993. Uppdraget i övrigt bör vara klart före utgången av år 1993. För utredningsarbetet gäller vidare regeringens direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagets inriktning (dir. 1984:5) samt beaktande av EG-aspekten i utredningsverksamheten (dir. 1988:43).

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare — omfattad av kommittéförordningen (1976:119) — med uppdrag att göra en översyn av reglerna om utvisning på grund av brott m.m. att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belasta elfte huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Kulturdepartementet)

E. Uppgifter om sökandens barn

Ogifta barn under 18 år med sökandens maka / make eller med någon som sökanden varit gift med. Fornamn samt efternamn om detta är annat än sökandens	Personnummer (föd-år, -mån, -dag, -nr)	Medborgarskap	Födelseort	Omfattas av ansökningen	Evangelisk-luthersk trosbekännare
01 o 02	03	06		☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
				☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
				☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
				☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
				☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
				☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
Vårdnadshavare vid äktenskapsskillnad eller under betänketid som skall föregå äktenskapsskillnad			Myndighet och datum för ev. vårdnadsbeslut		
Vistelseort för barn, som inte sammanbor med sökanden		Barnets namn			
Ogifta barn under 18 år med någon som sökanden inte är eller har varit gift med. Fornamn samt efternamn om detta är annat än sökandens	Personnummer (föd-år, -mån, -dag, -nr)	Medborgarskap	Födelseort	Omfattas av ansökningen	Evangelisk-luthersk trosbekännare
01 o 02	03	06		☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
				☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
				☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
Vårdnadshavare, om annan än sökanden har vårdnaden			Myndighet och datum för ev. vårdnadsbeslut		
Vistelseort för barn, som inte sammanbor med sökanden		Barnets namn			

F. Uppgifter om sökandens föräldrar

Faders/Adoptivfaders efternamn	Fornamn	
Ev. adress i Sverige	Personnummer (föd-år, mån, dag, nr)	Medborgarskap
Födelseort	Land	
Ansökan om svenskt medborgarskap ☐ ej gjorts ☐ gjorts	Datum	Ansökan om svenskt medborgarskap har tidigare ☐ bifallits ☐ avsläpits
Moders/Adoptivmoders efternamn	Fornamn	
Ev. adress i Sverige	Personnummer (föd-år, mån, dag, nr)	Medborgarskap
Födelseort	Land	
Ansökan om svenskt medborgarskap har ☐ ej gjorts ☐ gjorts	Datum	Ansökan om svenskt medborgarskap har tidigare ☐ bifallits ☐ avsläpits

G. Uppgifter om sökandens ekonomiska förhållanden

Belopp att taxera till statlig inkomstskatt (enligt allmän självdeklaration de tre senaste åren)		Tillgångar (belopp)	Skulder (belopp)
19	19	19	
Obetalda, förfallna skatter, boter			
Belopp			
☐ finns ej	☐ finns		
Underhållsskyldighet mot annan än make/maka och hemmavarande barn		Underhållsberättigads namn	Belopp
☐ finns ej	☐ finns		
Obetalt underhåll			
Belopp			
☐ finns ej	☐ finns		

H. Uppgifter om sökandens bostadsorter och verksamhet i Sverige

Bostadsorter	Gatuadress eller motsvarande	Tid (fr om - t o m)
Verksamhet ³	Arbetsgivare/ läroanstalt, namn och adress	Tid (fr om - t o m)

³ Verksamheten under de senaste två åren bör om möjligt styrkas genom intyg från arbetsgivare/ läroanstalt

I. Upplysningar om sökanden (ej obligatorisk uppgift)

Upplysningar kan inhämtas från (efternamn, förnamn, titel)	Adress	Telefon

J. Övriga upplysningar

--

K. UNDERSKRIFT

Jag är införstådd med att jag vid förvärv av svenskt medborgarskap kan komma att förlora mitt nuvarande medborgarskap.

Ort och datum

Namn underskrift

L. Adress

22 Utdelningsadress	23 Postnr	24 Ort
Telefon, bostaden (med riktnr)	Telefon, arbetet (med riktnr)	

M 1. Makas/Makes samtycke beträffande barn som omfattas av ansökningen

Namnteckning

M 2. Barnets/Barnens samtycke till att bli upptaget/upptagna till svensk/svenska medborgare (gäller barn som fyllt 12 år)

Namnteckning

Namnteckning

Bilagor

Obligatoriska

st personbevis (nyuttaget) för sökanden samt för hans/ hennes maka/ make/ sambo och ovan upptaget/ upptagna barn eller, beträffande person som ej är folkbokförd i Sverige, annat motsvarande intyg.

st av domstol eller annan myndighet i förekommande fall meddelat vårdnadsbeslut (Denna bilaga behövs inte om personbeviset innehåller uppgift om vårdnadsbeslutet)

st intyg från arbetsgivare/läroanstalt (Jfr avsnitt H not 3)

Övriga

st identitetshandling i original som sökanden önskar åberopa.

Mottagande myndighets anteckningar

Giltigt pass är uppvisat, kontrollerat och återställt till sökanden		Sign	Art	Främ-	Rese-
Utfärdande stat	Utfärdande myndighet		Hemlands- pass	lings- pass	doku- ment
			Utfärdat datum	Giltighetstid	
Annan legitimationshandling (Godkänn endast om sökanden ej innehar giltigt pass)		Art	Sign		

Polismyndighet

UTREDNING med anledning av
ansökan om svenskt medborgarskap

Datum

Dnr

Handläggare

A UPPGIFTER OM SÖKANDEN

Efternamn	Personnummer
Alla förnamn (tilltalsnamnet understruket)	Medborgarskap
Enligt vissa länders medborgarskapslagstiftning förloras inte landets medborgarskap automatiskt vid förvärv av annat medborgarskap. Är sökanden i sådant fall villig att söka befrielse från sitt nuvarande medborgarskap?	
☐ Ja ☐ Nej Om »Nej» ange skälen så utförligt som möjligt	

B NARMASTE ANHÖRIGA I SVERIGE (ange släktskapsförhållande)

Namn	Fullständig adress	Släktskap	Sv medborgare
			☐ Ja ☐ Nej
			☐ Ja ☐ Nej
			☐ Ja ☐ Nej

C LEVNADSFÖRHÅLLANDEN

Utbildning och yrke i hemlandet samt i Sverige, nuvarande verksamhet (ange hur sökanden försörjer sig)

Verksamheten under de senaste två åren styrkt genom

intyg uppgifter inhämtade av utredare ej styrkt. Om verksamheten inte kan styrkas bör anledningen härtill anges

D MILITARTJÄNST

Fullgjort obligatorisk militärtjänst

 Ja Nej; om »Nej» ange orsaken så utförligt som möjligt

E VISTELSE UTANFÖR SVERIGE (förutom semesterresor)

Ange tidpunkt och plats för samt anledning till vistelsen

F Uppgifter från kronofogdemyndighet och försäkringskassa

Sökandens ev. obetalda skatter, böter m m samt ev. undermållsskulder. Ev. avbetalningsplan och hur denna följs.

Noteringar enligt:

utdrag från kronofogdemyndighet (bifogas) inga noteringar

uppgifter från försäkringskassa (redovisas nedan eller i särskild bilaga) inga noteringar

G SÖKANDENS IDENTITET

Handlingar i original eller övriga omständigheter som sökanden önskar åberopa till styrkande av sin identitet

H ÖVRIGT

Övriga omständigheter som kan ha betydelse vid prövningen av ansökningen (bl a utredning om ev. sambandförhållanden)

I UNDERSKRIFT m m

Förhört namnet på svenska

Ja Nej

Tolk har använts

Ja Nej

Förhört datum

Antal bilagor

Utdrag ur rikspolisregistret bifogas Förekommer ej

Utredningen har begivits sökanden

ingen erinran följande erinran (ev bilaga)

Utredarens underskrift

Tjänstetitel

Telefon

Statens offentliga utredningar 1994

Kronologisk förteckning

1. Ändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken. Fi.
 2. Kommunerna, Landstingen och Europa + Bilagedel. C.
 3. Mäns föreställningar om kvinnor och chefskap. S.
 4. Vapenlagen och EG. Ju.
 5. Kriminalvård och psykiatri. Ju.
 6. Sverige och Europa. En samhällsekonomisk konsekvensanalys. Fi.
 7. EU, EES och miljön. M.
 8. Historiskt vägval – Följderna för Sverige i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende av att bli, respektive inte bli medlem i Europeiska unionen. UD.
 9. Förnyelse och kontinuitet – om konst och kultur i framtiden. Ku.
 10. Anslutning till EU – Förslag till övergripande lagstiftning. UD.
 11. Om kriget kommit... Förberedelser för mottagande av militärt bistånd 1949-1969 + Bilagedel. SB.
 12. Suveränitet och demokrati + bilagedel med expertuppsatser. UD.
 13. JIK-metoden, m.m. Fi.
 14. Konsumentpolitik i en ny tid. C.
 15. På väg. K.
 16. Skoterkörning på jordbruks- och skogsmark. Kartläggning och åtgärdsförslag. M.
 17. Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv. Del I och II. Ju.
 18. Kvalitet i kommunal verksamhet – nationell uppföljning och utvärdering. C.
 19. Rena roller i biståndet – styrning och arbetsfördelning i en effektiv biståndsförvaltning. UD.
 20. Reformerat pensionssystem. S.
 21. Reformerat pensionssystem. Bilaga A. Kostnader och individeffekter. S.
 22. Reformerat pensionssystem. Bilaga B. Kvinnors ATP och avtalspensioner. S.
 23. Förvalta bostäder. Ju.
 24. Svensk alkoholpolitik – en strategi för framtiden. S.
 25. Svensk alkoholpolitik – bakgrund och nuläge. S.
 26. Att förebygga alkoholproblem. S.
 27. Vård av alkoholmissbrukare. S.
 28. Kvinnor och alkohol. S.
 29. Barn – Föräldrar – Alkohol. S.
 30. Vallagen. Ju.
 31. Vissa mervärdeskattefrågor III – Kultur m.m. Fi.
 32. Mycket Under Samma Tak. C.
 33. Vandels betydelse i medborgarskapsärenden, m.m. Ku.
-

Kronologisk förteckning

1. Årsmöte i riksdagen den 12 mars 1994
2. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
3. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
4. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
5. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
6. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
7. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
8. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
9. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
10. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
11. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
12. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
13. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
14. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
15. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
16. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
17. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
18. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
19. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
20. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
21. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
22. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
23. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
24. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
25. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
26. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
27. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
28. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
29. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
30. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
31. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
32. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
33. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
34. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
35. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
36. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
37. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
38. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
39. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994
40. Riksdagens öppnande den 12 mars 1994

Statens offentliga utredningar 1994

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Om kriget kommit... Förberedelser för mottagande av militärt bistånd 1949-1969 + Bilagedel. [11]

Justitiedepartementet

Vapenlagen och EG [4]
Kriminalvård och psykiatri. [5]
Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv.
Del I och II. Ju. [17]
Förvalta bostäder. [23]
Vallagen. [30]

Utrikesdepartementet

Historiskt vägval – Följderna för Sverige i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende av att bli, respektive inte bli medlem i Europeiska unionen. [8]
Anslutning till EU – Förslag till övergripande lagstiftning. [10]
Suveränitet och demokrati
+ bilagedel med expertuppsatser. [12]
Rena roller i biståndet – styrning och arbetsfördelning i en effektiv biståndsförvaltning. [19]

Socialdepartementet

Mäns föreställningar om kvinnor och chefskap. [3]
Reformerat pensionssystem. [20]
Reformerat pensionssystem. Bilaga A.
Kostnader och individeffekter. [21]
Reformerat pensionssystem. Bilaga B.
Kvinnors ATP och avtalspensioner. [22]
Svensk alkoholpolitik – en strategi för framtiden. [24]
Svensk alkoholpolitik – bakgrund och nuläge. [25]
Att förebygga alkoholproblem. [26]
Vård av alkoholmissbrukare. [27]
Kvinnor och alkohol. [28]
Barn – Föräldrar – Alkohol. [29]

Kommunikationsdepartementet

På väg. [15]

Finansdepartementet

Ändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken. [1]
Sverige och Europa. En samhällsekonomisk konsekvensanalys. [6]
JIK-metoden, m.m. [13]
Vissa mervärdeskattefrågor III – Kultur m.m. [31]

Kulturdepartementet

Förnyelse och kontinuitet – om konst och kultur i framtiden. [9]
Vandelns betydelse i medborgarskapsärenden, m.m. [33]

Civildepartementet

Kommunerna, Landstingen och Europa.
+ Bilagedel. [2]
Konsumentpolitik i en ny tid. [14]
Kvalitet i kommunal verksamhet – nationell uppföljning och utvärdering. [18]
Mycket Under Samma Tak. [32]

Miljö- och naturresursdepartementet

EU, EES och miljön. [7]
Skoterkörning på jordbruks- och skogsmark.
Kartläggning och åtgärdsförslag. [16]

